

გრიგოლ რობაქიძე

ადოლფ ჰიტლერი

უცხოელი მწერლის თვალით

გერმანულიდან თარგმნა და კომენტარები დაურთო
დალი ჟანჯიკიძემ

თბილისი

„ადოლფ ჰიტლერი უცხოელი მწერლის თვალთ“
გრიგოლ რობაქიძის განცდებისა და მთაბეჭდილებების
კრებულია, სადაც პეროიკულადაა აღწერილი ფიურე-
რის ცხოვრება და პოლიტიკური გზა.

ნიგნში დამონმებული არაერთი სიმბოლო, ხატი თუ
მითიური ამბავი მხოლოდ იმ მიზანს ემსახურება, რომ
მთავარი პერსონაჟი ახლებურად წარმოჩნდეს. ნანახი-
სა და გაგონილის უჩვეულო შერწყმასთან ერთად, მწე-
რალი გეთავაზობს თავის დაკვირვებებს, ხშირად გა-
დამეტებულსაც, მაგრამ საოცარი რწმენითა და დაბე-
ჯითებით.

პირადი ფოტოები, საჯარო გამოსვლები, ხალხთან
შეხვედრა და ჰიტლერით მოცული ყოველდღიურობა
თავს იყრის შემოქმედებით პროცესში, გრიგოლ რობა-
ქიძის აზროვნებასა და წარმოსახვაში, სადაც „ფოლა-
დივით სიტყვა უზარმაზარ ძალას ასხივებს“.

რედაქტორი

ზვიად კვარაცხელია

დედანი დაცულია საქართველოს

გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული

ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის ფონდში

მისი უამრავი ფოტო მინახავს, მაგრამ ყოველ მათგანზე იგი სხვადასხვანაირია. შეიძლება იფიქრო, მისი შინაგანი მზერა ობიექტივს გაურბისო. ეს „შორეული სახის“ უტყუარი ნიშანია. ჩემს ყურადღებას იპყრობს ფოტო, სადაც იგი შინდენბურგთან ერთად არის გადაღებული: დიდი სარდალი, ოთხმოცს გადაცილებული ჭარმაგი კაცი, ჯერ კიდევ კლდესავით დგას, ოღონდ მოკლებულია ყოველგვარ იდუმალებას. იგი აქ იმყოფება, ესაა და ეს. მაშინ როცა შიტლერი, მოკრძალებით გულზე ხელებგადაჭდობილი და გარინდული, ოდნავ შესაგრძნობი აურის საფარველში გახვეული, უსასრულოდ იზრდება და სიშორისაკენ მიისწრაფვის. ვინ იცის, იქნებ მისი სახე გამუდმებით ასხივებს ისეთ შინაგან ძალას, რომ დაუნდობელი, მოურიდებელი კამერა უძლურია თვალწამით შეაჩეროს და ფირზე აღბეჭდოს იგი.

დაფარული არ გაცხადდების, მაგრამ მაინც ღირს შეეცადო გამოიცნო იგი. ძალზე

დამახასიათებელია ის ფოტო, სადაც იგი ბატონ რიბენტროპს, ლონდონის მაშინდელ ელჩს, ფლოტის თაობაზე მიღებული კონვენციისთვის მადლობას უხდის: სერიოზული და შენუხებული სახე აქვს, ბატონი რიბენტროპი კი სიხარულისგან გასხივოსნებულია და ის სხივი ფიურერის შინაგანი შუქისგან მოედინება. დიახ, მისი სახე აშკარად განსახოვნდება იმ ადამიანში, ვისაც იგი იმ წუთში ესაუბრება. იგი ხშირად ჩნდება მოზარდების წრეში და მათი აღფრთოვანებული სახეებიც მისი შუქითაა გაცისკროვნებული.

მას ჟამიდან ჟამზე კვირის ახალ ამბებში ვუყურებ ხოლმე. აქ მისი სახე უფრო უშუალო და მეტყველი ჩანს. მარშალ გერინგის ქორწილზე გადაღებული ფილმი კი მას ლამის სიმბოლურად წარმოგვიდგენს. იგი ყველასთან ახლოს დგას, განსაკუთრებით კი ახალდაქორწინებულ წყვილთან და მაინც ჩანს, რომ თანამებრძოლები და მეგობრები, ანუ მისი ახლობლები, ამ სიშორეს ყველაზე უფრო მწვავედ სწორედ მის სიახლოვეს განიცდიან.

ერთხელ იგი – თუკი უფლება მაქვს ჩემი სუბიექტური განცდა სიტყვიერად გამოვ-

ხატო – შემოქმედებით, სულიერ სიბრტყეზე აღვიქვი, იქ, სადაც ირეალური ლამის რეალურს ესაზღვრება. ამიტომაც ვბედავ ვთქვა: ვერც ერთი მხატვარი ვერ შეძლებდა მისი შინასახე სრულად გამოეხმო და პორტრეტში გაეცოცხლებინა. იქნებ ვინმე ხეზე მკვეთელს ხვდომოდა წილად ეს ბედნიერება, მაგრამ მაშინ პორტრეტს მისი მუქლურჯი და თან შუქიანი თვალები დააკლდებოდა, მის შინაგან სამყაროს თავის თავში ფარულად რომ დაატარებენ. ამ თვალების მკაცრი მზერის წინაშე გაცამტვერდება ყოველივე ყალბი და ცრუ.

მისი მიხრა-მოხრა თავის სწორუპოვრობის გამოა თვალშისაცემი. აი იგი კიბეზე ჩამოდის. კიბის ძირში მედიდურად ჩერდება, საგნებს ზემოდან დასცქერის და შორს ისე იყურება, თითქოს უეცრად რაღაც საფრთხე იყნოსაო; შემდეგ თავს ხრის, ოდნავ მკაცრად, გრძელი, ღონიერი ნაბიჯით განაგრძობს გზას. ხელებს იქნევს, გრძელ, ენერგიულ ხელებს, რომლებიც მის მტკიცე ნაბიჯს ფრთას ასხამენ. აქ მისი ყოველი მოძრაობა პლასტიურად დასრულებული ჩანს.

ხმა იღუპალი

მისი ყოველი გამოსვლა ერთადერთი და განუმეორებელია. ათასობით ადამიანი მასთან უშუალო შეხვედრას ელოდება, მილიონები კი რადიოგადაცემის მოლოდინში გაქვავენულან. აბრიალებული ტალღა ტალღაზე მოგორავს და აღტკინებისგან გუგუნებს. ტანი უგრძნობთ: იგი მოდის, იგი უკვე ახლოსაა. შუქშობილის მოლოდინში ყოველი ხმის გაგონებაზე უტოკავთ ფესვები. უსაშველოდ მოდიდებულან ტალღები. აქ მარტო აღარავინაა: „ყოველი მხარი ძმაა და ყოველი მზერა დაია შენი“ („გრაალის მცველნი“). ტალღისგან ატაცებული ბედნიერი მსმენელი ჰაერში ნანაობს: იგი ერთდროულად ნადავლიც არის და ნადავლის მომპოვებელიც და აი, ფიურერიც აქ არის. ქარბორბალასავით ეხვევა გარს შეძახილი: „ჰაილ! ჰაილ! ჰაილ!“ აბო-ბოქრებული ზღვის ზედაპირი მშვიდდება. ნელ-ნელა იკეცებიან ჩამცხრალი ტალღები.

არსაიდან არ ისმის ხმა, ყველა ჩანყნარე-
ბულია, მხოლოდ გულები ძგერენ ძალუმად,
მოლოდინით ანთებულნი. და აი, გაისმის და-
ბალი ხმა, მკაცრიც და მოსიყვარულეც, და
სუნთქვაშეკრულთ ესმით ნაცნობი სიტყვები:
„გერმანელო მამაკაცებო და ქალებო!“ რამ-
დენიმე შესტი და ორატორი ჭეშმარიტად
ღვთიური გზებით საქმეზე გადადის.

ამ დაბალ ხმას მილიონობით ადამიანთან
ერთად მეც გულმხურვალედ ვუსმენ. დრო-
გამოშვებით სიტყვებს თავს ვანებებ, მხო-
ლოდ შინაგან ენას ვაყურადებ და უცნაურ
ხილვას ველარ ვეშვები. ორი მილიონი მიცვა-
ლებული წევს ქანცგანყვეტილ მიწაზე, შვიდ-
ნახევარ მილიონს ჯერ კიდევ სისხლი სდის,
დიდ გერმანულ არმიას იარაღი დაუხრია.
პირქუშ, უმთვარო ღამეში არაამქვეყნიური
სიჩუმე ისადგურებს. უეცრად შორიდან მოის-
მის ხმა, ნაღვლიანი და ტკივილიანი, მაგრამ
თავგანწირვითა და სასიცოცხლო ენერგიით
აღსავსე. სიჩუმეში გამოგნებლად გაისმის
ეს ხმა, ნუთუ ეს მითად ქცეული უცნო-
ბი ჯარისკაცის ხმაა? სიჩუმეში გამოგნე-
ბლად გაისმის ეს ხმა და ამავე დროს გულის

სიღრმეში ყველას ჰგონია, თითქოს თავად
ლაპარაკობდეს.

ადოლფ ჰიტლერის სიტყვების უკან მუდამ
ვგრძნობ ამ ხმის გამოძახილს. იგი ისე სულის
შემძვრელად ლაპარაკობს, რომ ხანდახან
აღარც კი მჯერა, ეს ხმა ერთი ცალკეული
ადამიანის ხმა შეიძლება იყოს თუ არა. აი
ჭეშმარიტად სად ცნაურდება გერმანული
თვითობა.

იქნებ ეს თვითობა მეტაფორულად არის
გასააზრებელი?

იგავეპი

ყოველი მცენარე მხოლოდ დროის ერთ რომელიმე მონაკვეთშია საცნაური: მორჩობაში, ყლორტობაში ან სიმწიფეში, მაგრამ ვინაიდან იგი თავის თავში ატარებს მისი ნებისმიერი ნაწილიდან მთელის აღდგენის შესაძლებლობას, ამიტომაც ჭვრეტს მთლიანობაში მას გოეთეს მზიური თვალი: წინ, მორჩიდან ყლორტამდე და უკან – ყლორტიდან მორჩამდე. და ბოლოს ჩვენს წინაშე მატერიალურ-იმატერიალურად ფარფატებს თვით თაურმცენარე (ისევე როგორც ბავშვის სახეში შეიძლება დაიჭირო დედისა ან მამის სახე).

თაურმცენარე მცენარის ყოველ ფაზაში თვლემს. მართალია, ზრდის პროცესში, მაგრამ ერთჯერადად მთლიანობაშიც. იგი ხალხის ყოფიერების ხატში სრულყოფილ შესატყვისს პოულობს. ასე ხალხის თაურ-უჯრედზეც, ანუ დვრიტაზეც შეიძლებოდა

გველაპარაკა. მე სხვა არავინ მეგულება, ხალხის დვრიტას ჰიტლერივით რომ ჩასწვდომოდეს.

უფრო ნათლად: ჩემი მშობლიური ქვეყნის ნებისმიერ გლეხს რომ ვკითხო, რა მოსდის ყურძენს სიმწიფეში შესვლისას, მყისვე მივიღებ პასუხს: მტევანში თვალი ჩავიდაო. ხოლო თვალში მზე იგულისხმება. ნუთუ მას გოეთეს ღრმა აზრი აქვს გაგონილი? „ვისაც მზიური არა აქვს თვალი, მას მზის დანახვაც არ შეუძლია“. ცხადია, არა. მაშ საიდან უწყის ეს საიდუმლო? საიდან და ეს ცოდნა მას თავის მშობლიურ ენასთან ერთად ეძლევა, სადაც „მზეს“ და „მზერას“ ერთი და იგივე ფუძე აქვს. მაინც ვინ მიხვდა ამას? ჯერ ერთი იმას, რომ მზე კოსმიური თვალია, რომლის სხივებშიც შიგნიდან გამოსჩანს რაღაც და მეორე: ეს თვალი რომ ჩადის მტევანში, რათა იგი სიმწიფემდე და სისავსემდე მიიყვანოს? კი მაგრამ, მაინც ვინ შექმნა ეს საკვირველი ხატი? ალბათ, ვინმე უსახელომ წინარე დროში ჩვენამდე დაბადებულმა, რომლის ხედვაც თაობიდან თაობას გადაეცემოდა? არა. აქ არც „მანამდე“ და არც „მას შემდეგ“ არ

გამოგვადგება, ვინაიდან: ყოველ ცალკეულ ადამიანს თავისი ენა წინ დაუხვდება მისი თაურხატისგან უკვე ქმნილი. დასაბამიდან ასეა – ყოველ ცალკეულ ადამიანში, იქნება იგი ამჟამად მცოცხლები, დიდი ხნის გარდაცვლილი, თუ სულაც მყოფადში მომსვლელი, არის რაღაც წინასწარ მოცემული, რაიც მასში მორჩის სახითაა ჩაკირული და მარადჟამს ცოცხლობს. ეს რაღაც – ცოცხალი არსების რომელიღაც სახეობა, გაუხლეჩავი და ერთიანი, ენის მედიუმში მსოფლსახის ჭეშმარიტ ძალად გვევლინება. ხალხი თუ რაიმემ შეძრა, იქნება ეს დამარცხების ტკივილი თუ რაიმე აღმაფრთოვანებელი ექსტაზი, მაშინ თითოეულმა ადამიანმა თუნდაც წამის ერთი ნაწილაკის განმავლობაში საკუთარ თავში ლამის პიროვნულად უნდა შეიგრძნოს ის რაღაც, როგორც თავის საკუთარი თაურუჯრედი. ფესვების ამდაგვარი შეგრძნება ზოგჯერ ისე შორს მიდის, რომ ვინმე კურთხეული პიროვნება საკუთარ თავს ხალხის იდენტურად აღიქვამს: მაშინ იგი თავგანწირვისათვის შინაგანი მზაობის წყალობით ხალხის თვითობაში აღმოჩნდება

ჩაზრდილი და შესაბამისად, ხალხიც მასში
ხორცშესხმულ ხატს დაინახავს.

იქნებ ესეც მეტაფორაა? დავაკვირდეთ
პაგანიჩის ვიოლინოს. მასში საიდუმლოდ შე-
მონახულნი თვლემენ ის მუსიკალური ტალ-
ღები, გენიალური მევიოლინე მის სიმებს
რომ გამოაცემინებდა. დამატრობელმა რხე-
ვებმა ისე გააკეთილშობილეს უსულო ხე,
ალბათ მასში ახალი ნუჟრებიც კი წარმოშვეს
– საკმარისი იყო მასზე ვინმე ხელგაუნაფავ
მევიოლინეს დაეკრა, რომ შეიძლებოდა უხე-
შად დაზიანებულიყო მერქნის ნატიფი ქსო-
ვილი. და თუკი ხეს ძალუძს, თუნდაც წმინდა
ფიზიკური თვალსაზრისით განიცადოს ასე-
თი სახეცვლილება, მაშინ განა ხალხისათვის
თავშენირულ ადამიანს არ ხელენიფებოდა
ხალხის ჯანსაღი უჯრედები თავის წიაღში
მიეღო და დაეუნჯებინა?

ჰიტლერის ფენომენი აქ ძევს და სხვაგან
არსად.

ბაღამყვატი ნაჲი

ნარმომიდგენია: 1919 წელს გერმანიას ვერსალის დიქტატს უწესებენ. შეძრწუნებული გერმანელი ხალხი თავის ისტორიის ერთ წამს გარინდულა – დროის ეს მონაკვეთი ვარსკვლავთა თვალწამს ჰგავს. ყოველი გერმანელი, კაცი თუ ქალი, ყრმა თუ მოხუცი, ფენისა და რანგის მიუხედავად, გულის სიღრმეში მხოლოდ ერთს გრძნობს: იგი გერმანელია. შიგნით, სიღრმეში, ჭრილობიდან სისხლი მოწვეთავს, ხალხის თვითმყოფადობა საფრთხეშია. მთელ ქვეყანას ერთადერთი ტალღა გადაუვლის: ტკივილის ტალღა. მეტნაკლებად მას ყველა ატაცებული ჰყავს, ყოველი მათგანი თავის უნარისა და ძალის პირობაზე მისი მატარებელი ხდება. სისხლი მოწვეთავს ჭრილობიდან და თან გამაჯანსაღებელ ძალებს შობს. ტალღა ყველას სხეულში აღწევს, მის ზვირთებში ყველა ერთია – იგი კაციდან კაცზე გადადის, თითქოს იმ ერთს დაეძებდეს, რომელიც შეძლებს ატაროს და ერთ მუშტად შეკრას იგი. და ჰოი

მიქცევა-მოქცევის საიდუმლოვ, დავანებულ
ლო მთელსა და ერთეულს შორის: ტალღა
პოულობს მას, გულით ნანატრსა და ნაოც-
ნებარს და აი, იგი რჩეული, მისი მიმღები და
შემოქმედი ხდება.

არსებობს ერთი დიდი მიტინგის ფოტო,
1914 წელს ომის გამოცხადების დღეს გადა-
ღებული. ათასობით ადამიანი, სუნთქვაშეკ-
რული და შეშფოთებული უგდებს ყურს ჭე-
ქა-ქუხილის მოახლოებას. მასის შუაგულში
მშვიდად დგას ერთი კაცი. სახე მოლოდინის-
გან დაძაბვია – მას *amor fati*¹ აძლევს დაბ-
რკოლების გადამლახავ ნებისყოფის ძალას.
სახემოღუშული ფიქრებში ჩაძირულა, მა-
გრამ ჩანს, რომ მის თვალს არაფერი გამო-
ეპარება. დგას მტკიცედ: სრულ მზადყოფნა-
ში. იგია ის, ვისშიც იმ ტალღამ ჰპოვა თავისი
იდეების მატარებელი. გერმანულ სამყაროში
ამ წუთში დაიწყო ახალი ერა.

ისტორიამ შემდგომ გაამჟღავნა უსახელო
გმირის სახელი: ადოლფ ჰიტლერი.

ზემოთ ერთი გამოთქმა გამოვიყენე: თავ-
განწირვისათვის შინაგანი მზაობა. მე მო-
მისმენია ჰიტლერის ხმა – ხან ნალვლიანი,

¹ ლათ. საბედისწერო სიყვარული (მთარგმნ.).

ხან მუქარიანი, ხან გამამხნევებელი და აღ-
მაფრთოვანებელი და მის უკან ყოველთვის
ის მზაობა მიგრძენია. ეს თავგანწირვის სი-
მამაცე როდია, ეს გარდაქმნის სიმამაცე
გახლავთ: ეს ცეცხლის გენიაა. მაგალითად
აქ ერთ ლეგენდას მოვიხმობ.

ერთ ხეზე ასეთ ლეგენდას ყვებოდნენ:
ვინც მისთვის ცეცხლის წაკიდებას გაბედავ-
და, იგი ცეცხლში იხილავდა ჭეშმარიტებას,
ოღონდ სიგიჟისა და მყისიერი სიკვდილის
ფასად. და აი ერთი, ჭეშმარიტების შეცნო-
ბის სურვილით გულანთებული კაცი, ბედავს
ლეგენდარული ხისთვის ცეცხლის წაკიდე-
ბას. იგი ხშირად მიდის ხოლმე ამ ხესთან და
მზად არის კაჟის კენჭებით სავსე პეშვით
გააჩალოს ცეცხლი, მაგრამ შიშით მარჯვენა
უჩერდება. ერთხელ დაღლილ-დაქანცული
ხმელ ფოთლებში წამოწევა, ჩიბუხს გააბო-
ლებს და სულ მალე ძილი მოერევა. უეცრად
დამწვრის სუნს იკრავს: ეტყობა, ჩიბუხი-
დან ერთი ნაპერწკალი შეუმჩნევლად გად-
მოვარდნილა. მიმოიხედავს და სიხარული
შეიპყრობს: აი ახლა კი ეზიარება ჭეშმარიტე-
ბას ისე, რომ არც გონი წაერთმევა და არც

სიკვდილის სუნთქვას შეიგრძნობს – ცეცხლი ხომ მისდაუნებურად გაჩაღდა! მაგრამ იმ-ნამსვე მაინც აიტანს შიში და ალის ჩასაქრობად ხეს მივარდება. ხელებს გამალებით ამოძრავებს, დემონურად ყვირის და ღმუის, თითქოს უნდა ამოთქვას: არა, არა, ეს არ მოხდება! ბოლოს, როგორც იქნა, აქრობს ცეცხლს და ხელებდათუთქული გარბის.

იგი გარბის: მას სიმამაცე არ ეყო შეეცნო ჭეშმარიტება, რაიც, თუ გნებავთ, ამქვეყნად ყოფნის სიმამაცეც გახლავთ. ამ სიმამაცის გარეშე კი არც დაფარული შეიცნობა და არც ისტორიული საქმენი ხდება. ლუთერი ნაუკიდებდა იმ ხეს ცეცხლს, ფრიდრიხ ნიც-შეც და ნაპოლეონის ყოველი დიადი წამიც იმ ცეცხლის ალში დგებოდა ხოლმე. დღევან-დელი წინამძღოლები, ვინც კი თავიანთ ხალხ-ში დანინაურებულა, ყველა, როგორც ერთი, ამ ცეცხლის გენითაა გულანთებული. მუსო-ლინის, amor fati-სგან მუშტად შეკრულს, აქვს გადამწყვეტი იერიშის წამოწყების გამბედა-ობა, ხოლო ადოლფ ჰიტლერი ამ სიმამაცით უჩვეულოდ, ნერვის უკანასკნელ ძაფამდეა შეპყრობილი. ერთ მაგალითს მოვიყვან.

„1932 წლის 8 აპრილს გერმანიას ისეთი ავდარი დაატყდა თავს, ყოველგვარ წარმოდგენას რომ აღემატება. შავი ღრუბლებიდან სეტყვამ წამოუშინა. ნიაღვარმა წალეკა ბალები და ველ-მინდვრები. მღვრიე ქაფიანმა წყალმა დატბორა გზები და ლიანდაგები, გრიგალმა ფესვიანად ამოგლიჯა საუკუნოვანი უზარმაზარი ხეები. ამ დროს ჩვენ მანქანით მანჰაიმის აეროდრომისაკენ მივემართებოდით. ვინ გაბედავდა გამძვინვარებული სტიქიისათვის მიენდო თვითმფრინავი – გერმანულმა ლუფტჰანზამ შეაჩერა ყველა რეისი. აეროდრომზე კი, კოკისპირულ წვიმაში დგანან ჩვენი მომხრეების ყველაზე შეუდრეკელი რაზმები. მათ უნდათ აქ იყონ, უნდათ საკუთარი თვალთი იხილონ, ასეთ ავდარში ფიურერი როგორ მიენდობა თვითმფრინავს. ფიურერი ბრძანებს დაუყოვნებლივ აიღონ სტარტი. ჩვენთვის უნდა შესრულდეს დღის განრიგი, რადგან დასავლეთ გერმანიაში ასეულ ათასობით ადამიანი გველოდება. თვითმფრინავი ანგარიდან გამოჰყავთ. მონტიორებისა და სპეცრაზმელების კუნთმაგარი ხელები

ძალღონის არაადამიანური დაძაბვის ფასად ახერხებენ ბილიკზე თვითმფრინავის დაკავებას, რომ ქარიშხალმა არ აიტაცოს და არ დაამსხვრიოს იგი. მოტორების ორლანი ახმინებულა. პილოტი უჩინარი ხელით ორლანისტივით ცვლის რეგისტრებს და ხან უკლებს და ხან უმატებს გუგუნს. მოტორები უკვე გახურებულია, სანამ ასაფრენ ბილიკს გაუთავისუფლებდნენ, მოთოკილი ძალით მოუთმენლად დაგდაგებს ჩვენი ჰიპოგრიფი¹. ერთი ყალყზე შედგომა და ჩვენი ძვირფასი ბედაური უკვე მწვანე მინდორზე მიჰქრის. რამდენიმე თამამი ნახტომი, უკანასკნელი ნამიერი შეხება მიწასთან, ჩვენ უკვე ჰაერში ვართ და ჯადოქრის მოთუხთუხე ქვაბში ვიძირებით. ამას ფრენა აღარ ჰქვია. ესაა ბზრიალ-ტრიალი, რომელიც დღემდე უშორესი სიზმარივით გვაგონდება. ჩვენ ხან გრიგალს მოვექცევით თავზე, ხან ღრუბლების ნაფლეთებს მივაპობთ, უხილავი გრიგალი ხან სიღრმეში ჩაგვიტანს, ხან კი გვეჩვენება, თითქოს შორეული ამწე ზევით ვერტიკალურად გვენეოდეს. და მაინც, უსაფრთხოების

¹ ბერძნ. ცხენის ტანიანი ფრთიანი მითიური ცხოველი. პოეტური პეგასის ნინამორბედი.

საოცარი შეგრძნება ღვივის ჩვენში სტიქიის ამ ბობოქრობის ჟამს. ფიურერის აბსოლუტური სიმშვიდე ყველას გვედება (ოტო დიორიხი: „ლამით, ჰიტლერთან“).

ადოლფ ჰიტლერი ისე შეუპოვრად მოქმედებს, რომ გიჟდება შეგრძნება: ურჩხულიც რომ გადაუდგეს წინ, არ შეუშინდება. დიახ, გჯერა, რომ იმ ურჩხულს დაამარცხებს. იგი მიმართავს ხალხს, მტკიცედ და გაბედულად და საკუთარ თავსა და სხვებს შორის მიჯნას ველარ გრძნობს; თავისი ქვეყნის პულსი მასშივე ფეთქავს. იგი კვლავ და კვლავ იყენებს პირის ნაცვალსახელს „მე“, ოღონდ „მე“ ამ შემთხვევაში ხალხის ზეპიროვნულ თვითობას ნიშნავს. ამ დროს მისი ფოლადივით სიტყვა უზარმაზარ ძალას ასხივებს, უფრო მეტიც – იგი ქმედით ძალად გადაიქცევა. მისი გამჭრიახი გონება ჯერ არშობილ საიდუმლოს წვდება და ლალი ჩირალდანმტყორცნელის დარად ბრმა ბედისწერას ათვინიერებს. სიტყვის ბოლოს მისი დიონისური ფრთების მოქნევა იმ მფრინავის ფრენას ჰგავს, ოკეანეს რომ გადაუფრინა და ახლა მის მოლოდინში გარინდული ხალხის წინ ძლევამოსილად ეშვება მინაზე.

პირველცოდნაში ჩახედვა

— იგი ბედისწერას ათვინიერებს და ბედისწერაც მის მხარესაა. აქ ცნაურდება ის რაღაც, რაც ჭეშმარიტად ისტორიულ პიროვნებას მასისაგან გამოარჩევს. ესაა იმ შინაგანი გაორების დაძლევის ნიჭი, რაც ადამიანის არსში ღრმადაა ჩაკირული. აქ ჩემი წიგნის „გრაალის მცველნის“ გმირს თავად გიორგის ვალაპარაკებ:

„დაცემამდე ადამი კადმონი ღმერთისგან განუყოფელი იყო, მხოლოდ დაცემის შემდეგ შეიცნო მან იგი, როგორც თავისი საპირისპირო რამ. აქამდე იგი საგნებს შიგნიდან გარეთ ხედავდა, ახლა კი მათ ისე აღიქვამდა, როგორც მის პირისპირ მდგომთ. იმ კითხვას, როგორ შევიმეცნო ის, რაც მე თვითონ არ ვარ, რაზეც საუკუნეების მანძილზე თავს იმტვრევდნენ მოაზროვნენი, დაცემამდე ადამი საერთოდ ვერ გაიგებდა, ვინაიდან იგი სხვას აღიქვამდა, როგორც თავის განსაკუთრებულ

მეს. ყოფიერების გარშემო მოპოვებული ცოდნა უკვე აღარ არის თვით ყოფიერება. კაცობრიობამ დაკარგა ყოფიერებაში არსებული განუყოფლობა და დღეს ეს განუყოფლობა მხოლოდ ცხოველშია შემორჩენილი. აი საიდუმლო ეს არის. ახლა ხომ გესმით, რატომ გვჯობიან ცხოველები ღონით? ახლა თქვენთვის ხომ ნათელია, რატომ ვალმერთებთ ცხოველებს? შემდეგ: „სხვათა შორის, ცხოველს არ გააჩნია თვითობა, ანუ ღვთაებრიობის ნიშანი. მას არ გააჩნია მე, სამაგიეროდ ღვთიური ყოფიერების მთლიანობა აქვს შენარჩუნებული. ცხოველი გარესამყაროს ზუსტად ისე აღიქვამს, როგორც ჩვენი თვალი აღიქვამს სინათლის ზღვას: იგი „საგნებს“ ვერ არჩევს. თვალს რომ სინათლის ზღვა საგნის სახით ედგეს წინ, მყისვე დაკარგავდა ხედვის უნარს და ეს ცოდვით დაცემის მსგავსი რამ იქნებოდა. ცხოველის მეხსიერების სამყარო მისი ქმედების სამყაროცაა. ჩვენს მეხსიერებაში ძევს ნებისმიერი არსების ხატი, თუნდაც იგი შორს იყოს ჩვენგან. ცხოველს წარმოსახვის უნარი არ გააჩნია, სამაგიეროდ იგი უშუალო შეხები-

სას სავსებით ხატოვნად ჭერეტს საგანს, იგი თავის საპირისპირო საგნით იმსჭვალება. აქედან მოდის მისი უზარმაზარი მაგია, ნადირი გამოჩენისთანავე ცვლის თავის გარშემო ატმოსფეროს. ამგვარად, ცხოველი ღვთიურად მთლიანია, ყოფიერებაში მას არ გააჩნია შუალედური სივრცე. ადამი კადმონი ალბათ ერთდროულად ცხოველიც არის და ადამიანიც, ღვთიურ საშოში განუყოფელი. მას შემდეგ მისტირის ადამიანი თავის დაკარგულ ნახევარს – ცხოველს. აქედან გამომდინარე, გასაგებია მითიურ ადამიანს რატომ ესახებოდა ცხოველი წმინდანად: პირველმდგენად, ტოტემად. ტყუილად როდი გამოუსახავთ ბაბელსა და ზუმერს, უშუალო პირველცოდნის ქომაგებს, კოსმიური წრებრუნვა ცხოველების ნიშნებით. კურო, მერწყული, თხის რქა, ვერძი, ლომი, ღრიანკალი – ყველა ეს ცხოველი, რეალურადაც და ირეალურადაც, ადამი კადმონის სხვადასხვა თვისებას განასახიერებს.

ასე და ამგვარად, ამ გადმოცემაზე შეიძლება ითქვას: იგი ძველი აღთქმის შესაბამისი გადმოცემისაგან ძირფესვიანად განსხვავდება.

კაიროსი

თუკი ვინმე მთლიანად და უყოყმანოდ გაიზიარებს თავისი ხალხის ბედს, მაშინ მას მიეცემა ნიჭი და უნარი ფარულად შეამოკლოს გამყოფი შუალედი, ანუ სივრცე ყოფიერების ირგვლივ არსებულ ცოდნასა და თვით ყოფიერებას შორის. მაშინ მასში, თავად გიორგის აზრი რომ მოვიშველიოთ, წმინდა ცხოველის ძალები გაბატონდებიან და ამიერიდან იგი მთლიანად და განუყოფელად იმოქმედებს ხოლმე. იგი თანდათან მოიპოვებს ყოფიერების იმ წყალობას, რასაც ძველი ბერძნები „კაიროსს“ ეძახდნენ, ანუ მოიპოვებს უნარს ქმედებისას იპოვოს გადამწყვეტი წამი.

ცხოველებთან კოსმიურად დამეგობრებულ ადამიანებს მშვენივრად შეუძლიათ შეიგრძნონ იგი. საკმარისია მონადირემ თავის ძაღლთან ურთიერთობისას ინსტინქტურად შეიგრძნოს ღვთიურ-პიროვნული „შენ“, რომ ცხოველი მას მყისვე ინსტინქტის რწმე-

ნას მიანიჭებს. მაგალითად, აქ დიდ როლს თამაშობს სიახლოვე კატასთან, ამ საზარელ ცხოველთან, რომლის მეოცნებე კრუტუნში ყრუდ და წყნარად მოისმის კოსმოსის შორეული სუნთქვა, იმ პირობით, რომ მისი შემზარაობა ვინმეს წილხვედრი გახდება.

რაც უფრო ვიწროა ის შუალედი, მით უფრო ძლიერია კაიროსი. ქემალ ათათურქის ცხოვრება ამ თვალსაზრისით ფანტასტიკას ესაზღვრება. იგი თითქმის ყოველთვის გამოუვალ მდგომარეობაში ვარდება, სადაც გარემოებანი დაახლოებით 90:10-ზეა მის საწინააღმდეგოდ მიმართული და აი იგი მოვლენებში მოულოდნელად, შესაფერის წამს ჩაერთვება და სახიფათო ზონაში ბედისწერას უმაღვე თავის სასარგებლოდ შემოატრიალებს ხოლმე. მუსოლინის არსებაში მოქმედ კაიროსს აქვს რაღაც მეტეორის ნამსხვრევის ცეცხლისებრი. თვალს თუ მივაღვენებთ აბისინიის ომის ყოველდღიურ მსვლელობას, დავინახავთ, როგორ ვიწროვდება დუჩეში ის შუალედი და მისი ყოველი ღონისძიების კვალდაკვალ როგორ იზრდება კაიროსი. ამ სივრცეს თავის ატომგულში შემოკლების

ნაცვლად თუნდაც ერთი წამით უკან რომ დაეხია, ერთი ხელის დაკერით წაგებული აღმოჩნდებოდა აბისინიური ლაშქრობა, რომელიც ფარულად თვით მის მიერ იყო ინსპირირებულიც და წარმართულიც.

ადოლფ ჰიტლერს ეს უნარი განსაკუთრებით უხვად აქვს მომადლებული. იგი შორეული სიღრმეებიდანაა ხესავით ამოზრდილი, დედამიწის ცეცხლით გავარვარებული, ნაყოფიერ სინათლის სხივად გარდაქმნილი. ჯერ იყო ისტორიული კრება 1920 წლის 24 თებერვალს, მიუნხენის ლუდსახარშის დარბაზში; წარმოდგენილ იქნა ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი მოვლენის მონახაზი, რომელშიც ადოლფ ჰიტლერმა, როგორც ფიურერმა, და სხვებმა როგორც მისმა თანამებრძოლებმა, მსოფლიოისტორიული ამოცანის შესასრულებლად ერთმანეთი აღმოაჩინეს; შემდეგ, დაუნდობელი, განუწყვეტელი ბრძოლა ქვეყნის დამქუცმაცებლების წინააღმდეგ; შემდეგ, 1930 წელს მოგებული არჩევნები; შემდეგ, 1933 წელს ძალაუფლების ხელში აღება; შემდეგ, საყოველთაო სამხედრო ვალდებულების შემოღება, კენ-

ჭისყრა ზაარის მხარეში; შემდეგ, ავსტრიის შემომტკიცება — ამ უმაგალითო ისტორიული სვლის თითოეული ეტაპი კაიროსის ნიშნის ქვეშ მიმდინარეობს.

ამ ნიჭის გამოვლენის ბრწყინვალე მაგალითად, რაც ფიურერს თავის სტიქიად ექცა, უეჭველად რჩება სუდეტების გათავისუფლება... ჯერ იყო 1939 წლის თებერვალში, შორეული წარსულიდან მომდინარე გამოცახილივით მკაცრი და მშვიდი გაფრთხილება ჩეხოსლოვაკიისადმი. შემდეგ აშკარა, დაუფარავი, კატეგორიული მიმართვა პარტიის ყრილობაზე ნიურნბერგში, რომელმაც სუნთქვა შეუკრა მსოფლიოს, შემდეგ ყრუ პაუზა, მონინააღმდეგისათვის დასაფიქრებლად მიცემული, შემდეგ კი, 26 სექტემბერს, სპორტის სასახლეში წარმოთქმული სიტყვა.

საოცარია ეს სიტყვა, აქამდე არასოდეს ყოფილა მისი სიტყვა არქიტექტონიკურად ასე ოსტატურად და ძლიერად შეკრული. ეს იყო საბოლოო გადანყვეტილებისათვის მზადყოფნის ნიშანი, ამავე დროს კი არასოდეს ყოფილა მისი სიტყვა ღრმააზროვანი პაუზებით ასე დატვირთული და დაძაბული — თითოეულ სიტყვაში იგრძნობოდა, რომ მას

უნდოდა თავიდან აეცილებინა ომი. ჭექა-ქუხილი ჯერ არ დაძრული, მაგრამ პირმოქუშული, უკვე იმუქრება და გამალებით იკრებს ძალას. ამ დროს ჩემბერლენის უეცარი გამგზავრება მიუნხენში და შეხვედრა ფიურერთან ბერხტესგადენში. მსოფლიომ შვებით ამოისუნთქა. შემდეგ ხანმოკლე პაუზა. ამასობაში ხელახლა მატულობს მღელვარება. ჩემბერლენის ხელმეორე გაფრენა და თათბირი გოდესბერგში. შემდეგ კვლავ პაუზა, კიდევ უფრო ხანმოკლე და კიდევ უფრო საშიში. საკმარისია ერთი მისხალი დაემატოს სასწორის პინას, რომ ჭექა-ქუხილი აიწყვეტს. კაცობრიობა გაქვავებულია ძრწოლასა და ლოცვაში. და მოულოდნელად ოთხი სახელმწიფო მოღვაწის თავყრილობა მიუნხენში: ჰიტლერი, მუსოლინი, ჩემბერლენი და დალადიე. მშვიდობა და მასთან ერთად მსოფლიოც გადარჩენილია. დროის ამ სუნთქვის შემკვრელი დრამატიზმით აღსავსე მონაკვეთში ჩანდა, რომ განუწყვეტლივ მოქმედებდა ფიურერის კაიროსის სხივი.

მე კი გადამწყვეტი მაინც სპორტის სასახლეში წარმოთქმული ის სიტყვა მგონია. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ფიურერის ყოვე-

ლი სიტყვა მომნიშვნელებული ქმედებაა; ასე იყო ამჯერადაც. ეს იყო სამართლიანობისათვის საბრძოლო მზადყოფნაც და ომის თავიდან აცილების სურვილიც. განა არ შეიძლება ამას დაქსაქსულობა გამოენვია? 99 შემთხვევაში კი, მაგრამ ფიურერის შემთხვევაში ამან სხვაგვარად იმოქმედა. აქ ცნაურდება მისი ერთი განსაკუთრებული თვისება – იგი „გულის ადამიანია“. ერთხელ ჰიუსტონ სტიუარტ ჩემბერლენმა აღნიშნა: „გამოჩენილი პიროვნებები შეიძლება ორ ჯგუფად დავყოთ, იმისდამიხედვით, მათში თავი გადასწონის თუ გული. ჰიტლერს მე უყოყმანოდ გულის ადამიანებს მივაკუთვნებდი... ცენტრალური მამოძრავებელი ორგანო, ქურა, სადაც სისხლი აღინთება, სადაც მისი აზრები იჭედება, გულია. სხვა პოლიტიკოსებისაგან იგი ამით განსხვავდება“. დიახ, ჰიტლერი გულის ადამიანია, ოღონდ არა მოდუნებული გულისა: იგი ამავე დროს პასუხისმგებლობით აღსავსე ადამიანიც გახლავთ. მის დასახასიათებლად ბჰაგავადგიტას სიტყვები უფრო გამოდგებოდა: „საკუთარ თავს რომ ჩავუკვირდები, წმინდა გულს ვპოულობ და წინ ათასობით,

ათიათასობით ადამიანიც რომ გადამიდგეს, არ შევეპუები“. ვინც შეძლო საბედისწერო გადანყვეტილების მიღების წინ მოვალეობის სიმკაცრე და გულის სინაზე უფრო მაღალ ორგანოში, ანუ თავდადებული პასუხისმგებლობის ორგანოში ჰარმონიულად და გულითადად შეეუღლებინა, იმას სასწაულის მოხდენა ძალუძს. და ჰიტლერმა მოახდინა კიდეც ეს სასწაული: სამართლიანობისათვის მისმა ბრძოლამ ინგლისსა და საფრანგეთში გამოაღვიძა კეთილგონიერება და მიუნხენში დადებული მსოფლიოისტორიული ხელშეკრულება ამიტომაცაა კურთხეული ნაყოფის დარი. ფიურერის კაიროსში ეს სრულიად განსაკუთრებული რამ გახლდათ.

მან ერთხელ უკვე სავსებით გასაგებად ჩამოაყალიბა დებულება: „სულიერი ტიპის, დიდი, მართლა მსოფლიოს მომცველი რევოლუციების მოფიქრება და განხორციელება მხოლოდ ერთეულების ტიტანური ბრძოლის შედეგია და არა კოალიციების ძალისხმევით“ („ჩემი ბრძოლა“). იგი ამჯერადაც ზემოხსენებული ბრძნული გამონათქვამის ერთგული დარჩა. გადამწყვეტი ქმედების ძალა

ერთეულების ხელშია. „ყოველ კაცს უდგანან გვერდში მრჩეველები, მაგრამ გადანყვეტილებას ის ერთი კაცი იღებს“, იმავე წიგნში ამბობს იგი და ეს ნათქვამი პირველ დებულებას სავსებით ესადაგება. მის გვერდითაც დგანან მრჩეველები, მისი ერთგული თანამებრძოლნი, მაგრამ გადანყვეტილებას მარტო ის იღებს. „Allein“. ამ სიტყვას ლექსიკონი ასე განმარტავს: „მარტო, ერთადერთი, მარტოდმარტო; მხოლოდ, ოღონდ.“ მაგრამ მე ვიცი, რომ ზოგჯერ სიტყვა „ერთად“ სხვა მნიშვნელობასაც შეიცავს. „All“ კოსმოსს, სამყაროს ნიშნავს და ვინ იცის, იქნებ „Allein“ კოსმოსთან გაერთიანებულსაც ნიშნავდეს? ვინაიდან: კოსმოსთან რომ გაერთიანდე, ყველას და ყოველივეს უნდა განერიდო. არცერთი მისი თანამედროვე არ ხმარობს ამ სიტყვის სხვა მნიშვნელობებს, როგორიცაა „მხოლოდ“ და „ოღონდ“ ისე ხშირად, როგორც ჰიტლერი. ვითომ უბრალო დამთხვევაა? ალბათ აქ ქვეცნობიერად მოქმედებს ის, რაც ზემოხსენებულ მინიშნებასთან ახლოს დგას. დიახ, იგი გადანყვეტილების მიღებისას მარტოა, კოსმოსთანაა გაერთიანებული, ამ სიტყვის

პირველი ნაწილი კი მისი ხალხის პირველმდგენსაც ნიშნავს. როგორც ჩანს, იგი გადანყვეტილებას მხოლოდ მაშინ იღებს, როცა მარტოდმარტო დარჩენილი იმ პირველმდგენთან ამყარებს კონტაქტს. ეს არის ტაოს¹ მსგავსი მდგომარეობა, რომლის ახსნასაც მიახლოებით მაინც შეძლებს რაინერ მარია რილკეს მთელ ლირიკულ სამყაროში ალბათ საუკეთესო სტრიქონები, ოღონდ იმ პირობით, თუ ღმერთის ნაცვლად, რომელსაც ეს სტრიქონები ეძღვნება, მითიურ წინაპარს ჩავსვამდით:

... მე შეგობრები ისე დამშორდნენ,
ოდნავლა მესმის სიცილი მათი;
შენ კი ბუდიდან გადმოვარდნილხარ
ყვითელბრჭყალება, საცოდავი,
დიდთვალა ბარტყი.

ჩემი ხელები შენთვის ფართოა,
ჩემს ხელებში ხომ ჩაიკარგები.
ამიტომ ვიღებ თითით წყაროს წყალს
და მივაყურებ, იმ წვეთს როგორ დაეწაფები
და ვიგრძნობ უმალ, შიშით ორივეს
აგვიძგერდება მყისვე გულები.

¹ (ჩინ.) ტაო – გზა, ნდომა, სრულყოფილი არსებობა ჩინურ ფილოსოფიაში.

პირველმდგენი

იდუმალებითაა მოცული ის რაღაც, რომელიც ნებისმიერი ხალხის თაურხატის სახით ვლინდება. ესაა პირველმდგენი, სიცოცხლის მქმნელი: ოღონდ არა მოდგმისა და ჯიშის შექმნის გაგებით. იგი ჩვენთაგანი არ არის, მაგრამ მაინც ყოველ ჩვენგანში ცოცხლობს. იგი ზებიოლოგიური ბუნებისაა და შინაგანი სულიერ-ხორციელი არსებობის შუაგულიდან მომდინარეობს. ეს ზესთაპიროვნული ინდივიდუალურობაა, მაგრამ მითიურ ადამიანს იგი კონკრეტული პიროვნების სახით შეიძლება გამოეცხადოს.

ქართველები ჩვენი ხალხის პირველმდგენს სახელსაც კი ვარქმევთ, კარდჰუს, ბერძნულ ყაიდაზე – ქართლოსს. მცხეთაში, თბილისის მახლობლად, სადაც ოდესღაც მზეს განდობილნი საკულტო სალოცავენს აგებდნენ, რათა მედიტაციისას გამოეყენებინათ ამ ადგილის უჩვეულო გამოსხივება, იქ, სადაც მეოთხე საუკუნის დამდეგს წმინ-

და ქალწულმა ნინომ ვაზის ნასხლევისგან საკუთარი თმით შეკრული ჯვრით გვაზი- არა ქრისტიანობას, გადმოცემის თანახმად გვეგულებოდა კარდჰუს წმინდა საფლავი. ყოველ წელს იმართებოდა მისი დატირება, ოღონდ ამაში ალბათ არ იგულისხმებოდა პირველმდგენის ჭეშმარიტი სიკვდილი. მაშ რა იგულისხმებოდა? იმ ხალხის ცნობიერე- ბაში, რომელშიც აუხსნელი მიზეზების გამო პირველმდგენის ძალებს კარგა ხანია ჭკნობა შეჰპარვოდა, ფესვებს მწარე შიში ღრღნიდა, რომ თვით პირველმდგენი იყო დასაშრეტად განწირული, რადგან ძნელი წარმოსადგენია პირველმდგენი, როგორც ღვთაებრივი შე- საქმეს თაურხატი, უკვალოდ გამქრალიყო. მაგალითად, ლანგებარდები, როგორც ხალხი, დიდი ხანია გადაშენებულია, მაგრამ ხმელთა- შუა ზღვის ნაპირას მაინც გადაეყრებით ხოლმე ვინმეს, ვის სახეშიც რასიულად შეიც- ნობა მისი ლანგებარდული წარმომავლობა. ამრიგად, კარდჰუს იმიტომ დასტიროდნენ, რომ ქვეშეცნეულად გრძნობდნენ: პირველმ- დგენის გარეშე ხალხს ხალხი აღარ ჰქვია. ეს შეიძლება იყოს ადამიანების ჯგრო, მაგრამ

მას არ ექნება არსი. მე ვიცი, კავკასიაში ბინადრობს ერთი ხალხის ნაშთი, სახელად უდები, რომელთაგან სამი-ოთხი სოფელი-ლაა შემორჩენილი. ერთი შეხედვით ისინი სხვა ხალხებივით, ჩვეულებრივად ცხოვრობენ, მაგრამ კარგად თუ ჩავუკვირდებით, მივხვდებით, რომ მათი სათუთი მყუდროება მეტაფიზიკური სიკვდილის მოახლოების მაუწყებელია. ყველა ნიშანი მონშობს, რომ იდუმალებით მოცული მიზეზების გამო მათ თაურხატს ნამდვილობა აქვს დაკარგული.

ნათელმხილველური ნიჭით დაჯილდოებული ბევრი მხატვარი ჭვრეტს ადამიანის სახეში მის რასიულ ხატს. ერთმა უცნობმა ოსტატმა უტა ფონ რაუმბურგის პორტრეტში სრულყოფილი პლასტიურობით გამოსახა გერმანული ტომების ნაშიერი პირველქმნილი ქალი. გრაფინია უტას სახეში ცოცხლად არის განსხეულებული ჩრდილოელი ევას თაურხატი. ოლონდ იგი ცოდვით დაცემით არ არის დამძიმებული. ისეთი შეგრძნება გეუფლებათ, თითქოს ეს მზესთან მთელი არსებით წილნაყარი ქალი თავის წიაღში ფარული შინაგანი მგზნებარებით თვით მზის ნაყოფს

დაატარებდეს. შეუდარებელია მის მშვენიერ ყელთან მომდგარ მოსასხამზე გამოსახული უბინო ნაოჭი: გზნების ამოსაცნობი ნიშანი, ოღონდ ისეთი გზნებისა, რომელიც მარად წმინდა რჩება და არასოდეს გახდება „ბინიერი“. იგი შორეთში ჩაკარგულივით ნანაობს ჩვენს თვალწინ და თან ისე ახლოსაა, რომ გიჩნდება შთაბეჭდილება: იგი რომელიმე შუასაუკუნებრივი ქალაქის კუთხეში შეიძლება შემოგეფეთოს.

ყოველი ცალკეული ადამიანი როგორღაც თავისი ხალხის თაურხატთან შემაკრთობელი იდუმალებითაა დაკავშირებული. ყოველი გენიოსი ქვეცნობიერად კიდევ უფრო მეტად ინარჩუნებს თავისი რასის პირველმდგენთან ფარულ კონტაქტს და მისი გამოვლენის ფორმა იმ პირველმდგენითაა დალდასმული. ამ კონტაქტის გარეშე წარმოუდგენელია შემოქმედებითი აქტი. ისტორია ამ წესის თითქმის ვერცერთ გამონაკლისს ვერ დაგვიდასტურებს.

მაშინ ამერიკასა და ამერიკანიზმზე რაღა უნდა ვთქვათ? შემაცბუნებელი კითხვაა, რომელიც თითქოს მთელ ამ კონცეფციას

აცამტკერებს. ამერიკა მე მართლაც ახალ სამყაროდ მესახება, რომელსაც პირველმდგენის ძალების ზემოთ მოყვანილი მიმოხილვა ერთი შეხედვით თითქოს არ ესადაგება. ამ დროს გვახსენდება ამერიკის მთელი კულტურული ცხოვრების ატომიზირება, ყოფიერების შეუკავშირებლობა და ინდივიდუალიზმის ბატონობა. ყველაფერ ამას აკლია ერთიანი თაურახტი, ვინაიდან იგი დასაბამიდან არ მომდინარეობს. ჩვენ აქ ვაწყდებით ისეთ განვითარებას, რომელსაც შეეძლო ხალხადქცევის პროცესამდე ახლებურად მივეყვანეთ. აქ შეძლებისდაგვარად შემდეგი მოსაზრება შეიძლება გამოიკვეთოს. ის, რაც მითიური ადამიანისათვის პირველმდგენია, ამერიკელს სამყაროს ფიზიკურ უწყვეტობად ევლინება. ცხოვრების ტექნიზაციას შეეძლო სიცოცხლის წარმოშობის სხვა ხედვამდეც მივეყვანეთ. მაგალითად, ატლანტის ოკეანის თავზე მყოფმა მფრინავმა შეიძლება უსასრულო სამყაროში ერთი წამით მზის მოლეკულად იგრძნოს თავი. მაშინ ამ შეგრძნებაში პირველმდგენი გამოვლინდებოდა. თუკი ვინმეს წილად ერგება ბედნიერება ამ-

დაგვარად შეიმეცნოს თავისი თვითობა, მაშინ იგი, როგორც მისტიკოსი, უფრო დიდი და ღრმა იქნება, ვიდრე სხვა ვინმე, კაკლის ჩეროში წამოწოლილი წყნარ მედიტაციას რომ მისცემია და ნირვანის მეშვეობით შედის უსასრულობაში. მართალია, ეს ცდა უსაშველოდ ძნელია, მაგრამ სამაგიეროდ რა წყალობასა და ბედნიერებას ეზიარებოდა მისი მაძიებელი! ამაზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებთ. პირველმდგენსა და ცალკეულ პიროვნებას შორის გამუდმებით მოქმედებს დრამატიზმით აღსავსე დაძაბულობა. ნებისმიერი პოეტი, ვინც კი პასუხისმგებლობით ეკიდება თავის დანიშნულებას, ამას თავის შემოქმედებით შრომაში ნათლად გრძნობს. იგი ცდილობს შექმნას რაღაც ახალი, ანუ სიტყვებისა და ხატების სამყაროში ხელახლა წამოიწყოს საქმე, მაგრამ თუ წამოწყება პირველსაწყისის ერთგული არ იქნა, მაშინ შემოქმედებაში თვითნებობა აღზევდება, რამაც შეიძლება მანერულობა შვას, თორემ ჭეშმარიტი სტილის შექმნა გაუჭირდება. გოეთეს კლასიტი არ სწამდა, ოლონდ იმიტომ კი არა, რომ თვითონ „ოლიმპიელად“ იყო

დაბადებული. იგი თავის თავში გრძნობდა კლაისტს, რომელიც უნდა დაეძლია. არაფრის არ ეშინოდა ისე, როგორც თვითნებობისა. კლაისტის შემთხვევაში თვითნებობა, მისი აზრით, გრძნობათა აღრევაში ვლინდებოდა, რასაც თვითონ გამუდმებით უნდა გამკლავებოდა. ასე ამალლდა იგი საკუთარ თავზე, რათა საწყისთა საწყისთან კონფლიქტი არ მოსვლოდა.

მზეგრძელი იყოს ის, ვისაც ხელენიფება ჰარმონიაში ამყოფოს საწყისსა და პირველ-საწყისს შორის არსებული იდუმალი ცეზურა. ვაი მას, ვინც ეს ვერ შეძლო: იგი საბოლოოდ არარად გადაიქცევა.

მაგრამ ვინ გადაურჩება პირველმდგენთან შინაგან ბრძოლას, ისე რომ განადგურების საფრთხის წინაშე არ აღმოჩნდეს? ო, ადამიანის ყოფიერების საიდუმლოვ – ასეთებიც არსებობენ: ისინი ან სამყაროს უარმყოფელები არიან – იგულისხმებიან ასკეტები – ან სამყაროს დამაქცევლები.

აქ მივადექი ადოლფ ჰიტლერის ფენომენის ცენტრალურ პუნქტს. ფრანგი მწერალი ალფონს დე შატობრიანი თავის წიგნში ახალ

გერმანიაზე ჰიტლერს „Le home nouveau“-ს უწოდებს. დიახ, ჰიტლერი მართლაც ახალი ადამიანია, უფრო ზუსტად: ადამიანის ახალი ხატი. მის სტიქიაში მარად სასიკეთო ინტერფერენციის სახით შემოქმედებითად იძვრის ცალკეულ ადამიანსა და პირველმდგენს შორის დაძაბულობის შემქმნელი ცეზურა.

ცოტა რამ რასიულობაზე

ყოველ დიდ შემოქმედს თავისი მსოფლხა-ტი შემოაქვს – სიტყვაში, ნახატში თუ საქმეში გამოვლენილი. ადოლფ ჰიტლერის მსოფლხა-ტი ასეთია: ხალხის მთლიანობა მისი რასითაა განპირობებული. ადრეული კულტურებისათვის, რომლებსაც უცდიათ ყოფიერებაში შეენარჩუნებინათ საკრალურობა, ცნობილი იყო ეს იდეა. ჩვენში, საქართველოში, ეს იდეა ენაშიც კი ცნაურდება, ქართველს ვინმეს შეურაცხყოფა თუ უნდა, „შე უჯიშოო“, ეტყვის, რაიც „რასის არმქონეს“ ნიშნავს, ხოლო უძლიერესი ქართული წყევლა ასეთია: „შენი ჯიში ამოვარდაო“¹.

ჩვენს საუკუნეში რასიული სინმინდის პირველცოდნა უკვალოდაა გამქრალი. ვინმე თუ შეეცდება იკვლიოს რასის შემადგენელი კომპონენტები, ყოველი მხრიდან შემოუძა-

¹ ტექსტში ეს სიტყვები ლათინური შრიფტით ქართულადაა ჩართული (მთარგმნ.).

ხებენ: იგი თავს ნებას აძლევს ადამიანსაც
ისეთი კრიტერიუმები მიუყენოს, რითაც
ძალლის ან ცხენის წმინდასისხლიანობის
ხარისხს ადგენენ ხოლმეო. ცხადია, ადამი-
ანი არც ძალლია და არც ცხენი. იგი გონიც
არის და როგორც გონიერი არსება ქმნის
პროცესშია ჩართული: იგი იქმნება, „ქმნა“
კი მხოლოდ მაშინაა შესაძლებელი, თუკი
ადამიანი ყოფიერების ერთ-ერთი მცნების
მიხედვით ყალიბდება: „იქმნენ ის, რაც ხარ“.

„ვითარცა იმ დღეს, შენ ამქვეყნად
რომ მოგავლინა,
იმ დღეს პლანეტებს მზე უძღვნიდა
გულითად სალამს,
მას შემდეგ კელავაც იფურჩქნები, როგორც
წესია, რომელმაც შენი დაბადება
განაპირობა.
სხვა გზა არ გაქვს, საკუთარ
თავს ვერ გაექცევი,
ეს უკვე უთქვამთ სიბილეს¹
და წინასწარმეტყველთ,
ხოლო იმ ფორმას, რომ ცოცხლობს
და რომ ვითარდება,
ვერც დრო შემუსრავს და ვერც
ძალა გაანადგურებს“.

¹ წინასწარმეტყველი ქალები ბერძნულ მითოლოგიაში. 43

ამას აცხადებს გოეთე, ჩემი აზრით, უკანასკნელი საუკუნეების უდიდესი განდობილთაგანი. „საკუთარ თავს ვერ გაექცევი“ – ეს გამონათქვამი გოეთეს სხვა მცნებას: „მოკვდი და იქმენ“ არ ეწინააღმდეგება. ადამიანი ერთდროულად მონაცემიც არის და ამოცანაც, იგი ღვთიური მონახაზია, რომელიც თანდათან ყალიბდება. როგორც „მონაცემი“ იგი გარკვეული თვისებებითაა აღჭურვილი. სახიერად ღმერთის კანონის მიხედვით არის შექმნილი, ხოლო როგორც „ამოცანა“, იგი თავის თავს განახორციელებს, ანუ საკუთარ თავს თვითონვე აყალიბებს. ეს გოეთეზე უკეთ დასავლეთში არავინ უწყოდა. „ხოლო ის ფორმა, რომ ცოცხლობს და რომ ვითარდება“, ყოფიერების ის მთლიანობაა, ადამიანის პიროვნებად ქცევას რომ განაპირობებს.

ასეთივე მთლიანობად სხვა წარმონაქმნთა შორის შეიძლება რასაც მიგვეჩნია და ვინაიდან ქმნადობის სამყაროში მთელი ადამიანია ჩართული, ამიტომ რასის იდეაში სისხლთან ერთად გონიც მონაწილეობს. ბარონი იულიუს ევოლა თავის მნიშვნელოვან, მაგრამ სხვათა

შორის, შეუმზადებელი მკითხველისათვის სა-
შიშ წიგნში ამბობს, კულტურები და რასები
„სისხლის გავლით“ კი არა, „სისხლის გაყო-
ლებით“ უნდა შევისწავლოთო. მარჯვედ მი-
გნებული, ზუსტი ნათქვამია.

ზედმიწევნით დამახასიათებელია ერთი
რამ: ვერცერთი ცხენის მცოდნე ისე დაწვრ-
ილებით ვერ აგინერთ ინგლისურ დოლის
ცხენს, როგორც ევროპელი მწერალი აღ-
წერს ხოლმე თავისი გმირის გარეგნულ ნიშ-
ნებს, მაგრამ ნებისმიერი მათგანი რასიუ-
ლი თეორიის მიმდევრად რომ ჩაგეთვალათ,
უეჭველად აღშფოთდებოდა.

ამ საკითხს სერიოზული მიდგომა სჭირდე-
ბა. ფლობერმა თქვა ერთხელ: მისტიკოსი
გავხდებოდი, ლათინი რომ არ ვყოფილი-
ყავიო. დოსტოევსკი რუსეთის გარეშე წარ-
მოუდგენელია და ორივენი, როგორც მოაზ-
როვნეები, უნივერსალურნი არიან. ეს სამყა-
როს მრავალფეროვნებით აიხსნება. ღმერთის
ბუნება ასეთია: ღმერთი ერთსახოვანიც არის
და ორსახოვანიც. გერმანული ენა ცდილობს
ეს ერთ სიტყვაში ხელშესახებად აგვიხსნას:
მაგალითად, „Zweig“ არის ის, რაც ერთისგან

მეორის სახით იშვა: zwei უდრის ორს, ხოლო Zweig ორად განტოტვილს, ანუ ტოტს ნიშნავს.

როგორ წარმოიშობა ერთიდან მრავალი, ეს ჯერ კიდევ შეუცნობელია, მაგრამ ასე თუ ისე გასაგები გახლავთ. დიდი მოაზროვნე პლოტინი როცა კი ამ საიდუმლოს შეეჩეხებოდა, გადმოცემის თანახმად, ლოცვად დგებოდა ხოლმე. იგი მშვენიერად ხვდებოდა, რასთანაც ჰქონდა საქმე. ამბის სახით კი იგი ყოველნამს გვეძლევა. ბერძენი ქალი პირმშოს ცეცხლზე აწრთობს, რათა იგი მოუწყვლადი გახადოს. ეს ჩვილი აქილევსია. ის ადგილი, სადაც იგი დედას თითებით ეჭირა, ანუ ქუსლი, დაუცველი დარჩა. მიწიერსა და ღვთიურს შორის ჯერ კიდევ არსებობს დაძაბულობა. გერმანთა გმირი ზიგფრიდი დრაკონის სისხლში განიბანება და მოუწყვლადი ხდება, ოღონდ ბანაობისას ზიგფრიდს ფოთოლი დაეცემა და სწორედ იმ ადგილზე მიაყენებენ ჭრილობას. ამბავი ვითომ სხვადასხვაა, მაგრამ ფაბულა ერთნაირია.

ღიახ, ყოფიერება დასაბამიდან ერთია, მაგრამ იგი მრავალფეროვნად ვითარდება. ერთი

მარცხნიდან მარჯვნივ წერს, მეორე – მარჯვნიდან მარცხნივ, მესამე ზემოდან ქვემოთ, იაპონელი ჰარაკირს იკეთებს, ეგვიპტელი მუმიფიცირებას ამჯობინებს. ერთი სიტყვით, მრავალფეროვნება ყველაფერში მუღავნდება.

ისაა სწორედ მარადი ერთი,
მრავალი სახით რომ გვევლინება.

გოეთე

სასარგებლო იქნებოდა დავკვირვებოდით, ზოგიერთი მწერლის უცხო, უკვე ნაშლილი წარმომავლობა თავისი სისხლით როგორ მსჭვალავს და აჯერებს, უფრო მეტიც, მისი შემოქმედების რიტმულ სვლებსა და შუქჩრდილებს როგორ კვებავს. ამის დასტურად საკმარისია გავიხსენოთ პუშკინი და პრუსტი. თუ ეს ასეა, მაშინ გასაოცარიც აღარ არის, ადრეულ კულტურებში რასა განმსაზღვრელ ელემენტად რომ ითვლებოდა.

ახალ ეპოქაში იგი ლამის არასერიოზულ „თეორიად“ იქცა. ადოლფ ჰიტლერმა ხელახლა შთაბერა რასას ძალა, რათა გერმანელების ხალხადქცევა დაეჩქარებინა. ამიტომაც გახდა იგი დედამიწის ძალების გამომაფხიზლებელი.

საიდუმლო კანონი

ყოველი დროის განდობილებმა უწყოდ-
ნენ სისხლის, „ამ სრულიად განსაკუთრებუ-
ლი სითხის“ საიდუმლო. თუკი რიტუალური
მსხვერპლშენიშვნის მეოხებით ვინმეს წილად
ხვდომია აემოქმედებინა პირველლვეთიური
ენერგიები, მაშინ იგი იმ იშვიათ თვისებას
შეიძენდა, კოსმიურში წვდომის უნარს რომ
ეძახიან. ასე მოგვითხრობს გადმოცემა. ეს
თვისება ეთერული ტიპის სუბტილური ნივ-
თიერების მეოხებით მომდევნო თაობებზე
მემკვიდრეობით გადადის და გონის გამოც-
დილებას თავის თავში ნაკვალევის სახით
ინახავს. „გადადის რა ტრანსცენდენტური
მემკვიდრეობის გზით, იგი (თვისება) რასის
საკუთრება ხდება, რომელსაც ინიციაციის
რიტუალი თანდათანობით, სათითაოდ გა-
მოაცოცხლებს და კვლავ ქმედითად აქცევს“.
(ევოლა).

აქ დასაბუთებულია როგორც უძველესი არისტოკრატიის ფენომენი, ასევე სისხლის გამოყვანის არსიც.

აქ ნათლად ჩანს, რომ სისხლი და გონი ურთიერთზემოქმედებას განიცდიან. გონი ჩამოყალიბებისათვის სისხლში დაედებს ყლორტის გამომღებ პლაზმას, სისხლი კი გონს, როგორც შემოქმედებით აღმაფრენას, ისე ნატრულობს.

ახლა კი წარმოვიდგინოთ, რომ ეს აღმაფრენა კეთილშობილთა კასტამ უგულუბელჰყოს. რა მოხდებოდა მაშინ? რა და, არისტოკრატია თანდათან გადაგვარების უტყუარ ნიშნებს გამოავლენდა. ინდოეთში ქადაგებდნენ, მსხვერპლშენირვაში სიცრუე თუ გაერია, მაშინ მას ძალა დაეკარგებაო. ბოლოსდაბოლოს ეს იმას ნიშნავს, რომ თვით მსხვერპლის შემწირველი აღმოჩნდება საფრთხეში. ირანულ ზეპირსიტყვიერებაში ეს აზრი ხატოვნადაა გადმოცემული: როცა ლეგენდარულმა მზის ხელმწიფემ, ჯიმამ, ტყუილების თქმა დაიწყო, იმწამსვე ჩამოშორდა შარავანდედი, „ჰვარენო“, ღვთაებრივი თვითობის მისტიკური სხივი. გვახ-

სენდება, ტახტის ერთ მემკვიდრეს ნელ-ნელა როგორ უქრება თვალებში სხივი. მას შესისხლხორცებული არა აქვს ხელმწიფობის საკრალური მისია და გადაგვარებისაკენ თვალდათვალ ამიტომაც მიემართება. აი, ასეთი გახლავთ გონი, მაგრამ მეორე მხრივ, თუკი სისხლის საიდუმლო აღმოჩნდება პატივყრილი? მაშინ გონიც ზუსტად ისევე იქნება განწირული გადაგვარებისათვის.

ეს კანონი ისევე ვრცელდება ცალკეულ ადამიანებზე, როგორც რასებზე, ხალხებზე, კულტურებსა და ენებზე.

დედამიწის ძალები

თანამედროვე მსოფლიო სწორედ იმიტომ იტანჯება, რომ ამ კანონს თავისას ჯეროვნად აღარ მიუზღავს. რა არის თუნდაც ქრისტიანობის კრიზისის მიზეზი, თუ არა დედამიწის ძალების უგულებელყოფა? ქრისტეს ფენომენი არის ანტიკური მცდელობა იქცეს ღმერთის ძის ნაწილად. ეს ხდება შემოქმედებითი რწმენის, ანუ ადამიანის მთელი არსების ღვთაებრივი აღმაფრენის შედეგად, მაშინ როცა ღვთის წყალობა უკუდინების სახით მისკენ მიემართება. ამ აღმაფრენის მისაღწევად აუცილებელია ადამიანი დედამიწის ძალებით იყოს ნასაზრდოები, თორემ უამისოდ რწმენა მხოლოდ ფუტურო სარწმუნოებად გადაიქცევა. აქ მართებული იქნება თავად გიორგის, გრაალის მცველის სიტყვები მოვიშველიოთ: „რწმენა სარწმუნოებაზე აღმატებული რამ არის. ნივთს თუ შევიმეცნებ, იგი ჩემთვის ჯერ კიდევ საგნად რჩება. თუ

რაიმე ვინამე, მაშინ იგი მე აღარ მიპირისპირდება. შეყვარებულისათვის სატრფო მისი საპირისპირო რამ არ არის: იგი მისთვის ის განუმეორებელი სახეა, რომელშიც იგი საკუთარ თავს პოულობს. სამყარო უძლურია ნივთიერად აღიქვას შეყვარებულთა შორის თავისთავად აღმოცენებული სინამდვილე, მაგრამ იგი მაინც არსებობს და მოქმედებს. სხვისთვის იგი არ არსებობს, მაგრამ თვითობის შიგნიდან დანახული, იგი უნამდვილესი სინამდვილე გახლავთ. სიყვარული რომ ქრება, შეყვარებულებს შორის სიცარიელე ისადგურებს: ახლა ისინი შემაშფოთებლად გაუცხოებულნი, საგნებივით დგანან ერთმანეთის პირისპირ. მორწმუნეც ასევე იქმნის თავის საკუთარ სინამდვილეს“. და კიდევ: „ღმერთი რაიმეს წარმოიდგენს თუ არა, მაშინვე ჩნდება რაღაც. ქმნადობის ეს ძალაა რწმენის საიდუმლო. აქ მხოლოდ სარწმუნოება ვერას გიშველის... თანამედროვე კაცობრიობა მხოლოდ ამ რწმენის ქმედითი ძალის ნაკლებობით იტანჯება. იგი სახარებაში აღწერილ იმ კაცს ჰგავს, ოდესღაც მაცხოვარს რომ შეღალადა: „მრწამს უფალო,

შემეწიე ურწმუნობასა ჩემსა“. და კიდევ: „ჩვენ მაშინ ვკარგავთ რწმენას, როცა დედამიწას, მარადიულ დედას წავბილწავთ, რამეთუ ქმნის ძალას მხოლოდდამხოლოდ ის გვანიჭებს... ჩვენ საუკუნეების მანძილზე ან პატივს არ მივაგებდით ან ვებრძოდით მიწას. უკეთეს შემთხვევაში ვიტანდით მას. ჩვენ დაუფიქრებლად, მკრეხელურად ვბილწავთ magna mater¹-ს და აი, ვიგემეთ კიდევ მწარე ნაყოფი – ღმერთის ძეობისათვის ჩლუნგები და უვარგისნი აღმოვჩნდით... სიტყვა ხორცად იქცა – ეს საიდუმლო იგავადღა შემოგვრჩენია. აქ დედამიწა ხომ ლოგოსის საშოდ არის მიჩნეული! დედამიწის საშო თუ უბრალო მატერიად აღვიქვით, მაშინ მყისვე გაქრება ადამიანში ლოგოსის ძალები. გონი დაკარგავს ყლორტის გამომღებ სიმკვრივეს. იგი, ასე ვთქვათ, ფუყე და გავარვარებულ რაციოდ გადაიქცევა, რომელიც უძლურია წარმოშვას რწმენის აქტი“.

„დედამიწაში“ აქ მოიაზრება თავის თავში ჩაკეტილი სიცოცხლის ერთეულები: რასა, ხალხი, სისხლი, მიწა. დედამიწა გონის კოსმიური პლაზმაა. ჩვენს თავში ამ პლაზმის

¹ ლათ. დიდი დედა (მთარგმნ.).

ზრდას ხელი თუ არ შევუწყვეთ, მაშინ გონი თანდათან რაციონალიზირდება, ხოლო რაციოს თვალით დანახული ქრისტეს ამბავი უბრალო მონაჩმახი იქნება და სხვა არაფერი. როცა ლოგოსი ლოგიკად გადაიქცევა, მაშინ რწმენის გარდამქმნელი ძალის საქმე წასულია.

ადოლფ ჰიტლერის მსოფლხედვის შინაგან მიმართებას ქრისტიანულთან – თავისთავად უზარმაზარ პრობლემას – ცხადია, აქ ვერც შევეხებით და ვერც განვიხილავთ. ერთი რამ კი შეიძლება ახლავე ვთქვათ: დედამიწის ძალების გამოღვიძებას შეიძლებოდა ქრისტიანობის განახლებისათვის ოდესმე დიდი სამსახური გაეწია. ამაში ეჭვის შეტანა კი ნამდვილად შეუძლებელი გახლავთ.

ქმედების ნიჭი

ასე დგას ადოლფ ჰიტლერი ქმნადობის სამყაროში – კონკრეტულ შემთხვევაში გერმანელების ხალხადქცევის პროცესში – როგორც დედამიწის ძალების გამლვიძებელი. ამ საქმეში იგი ქმედების ისტორიული ნიჭითაა გამორჩეული. ერთ მაგალითს მოვიყვან.

აქა-იქ გაიგონებთ, ჰიტლერის „ჩემი ბრძოლა“ ხელისშემშლელი ფაქტორია საფრანგეთთან ურთიერთობის მოგვარების საქმეშიო. რამდენიმე წლის წინ, პირისპირ საუბარში ფრანგმა მწერალმა ბერნარ დე ჟუვენელმა ფიურერს მიმართა: „მართალია, ფრანგები სიხარულით ვისმენტ თქვენს სამშვიდობო განცხადებებს, მაგრამ სამაგიეროდ სხვა, ნაკლებ გამამხნევებელი ამბებით შეშფოთებულნი ვართ. მაგალითად, თქვენს წიგნში „ჩემი ბრძოლა“ საფრანგეთზე ბევრი ცუდი რამ გაქვთ ნათქვამი. ეს წიგნი კი გერმანიაში ერთგვარ პოლიტიკურ ბიბ-

ლიად არის ქცეული. იგი იყიდება ისე, რომ არცერთი მომდევნო გამოცემის იმ ნაწილში, რომელიც საფრანგეთს ეხება, არავითარი შესწორება არ არის შეტანილი“.

ფიურერმა პასუხად ბრძანა: „ამ წიგნს რომ ვწერდი, მაშინ ციხეში ვიჯექი. ეს ის დრო იყო, როცა საფრანგეთის ჯარებმა რურის ოლქი დაიკავეს. ეს გახლდათ ჩვენს ქვეყნებს შორის დიდი დაძაბულობის პერიოდი. დიახ, ჩვენ მტრები ვიყავით და მე, როგორც წესი და რიგია, ჩემი ქვეყნის მხარე მეჭირა, ისევე როგორც ორნახევარი წლის განმავლობაში ჩემი ქვეყნის დასაცავად სანგრებში ვიდექი და თქვენს წინააღმდეგ ვიბრძოდი. საკუთარი თავი შემძულდებოდა, კონფლიქტის დროს გერმანელად რომ არ მეგრძნო თავი, მაგრამ დღეს კონფლიქტის მიზეზი აღარ არსებობს. თქვენ გნებავთ ჩემი წიგნი იმ მწერალივით ვასწორო, თავისი წიგნის გადამუშავებულ ვარიანტს რომ გამოსცემს ხოლმე, მაგრამ მე მწერალი არ გახლავართ: მე პოლიტიკოსი ვარ. შესწორებები მე ჩემს საგარეო პოლიტიკაში შემაქვს, რომელიც დღეს ჩვენს ურთიერთობებზეა დამყარებული. თუ გერმანია-

საფრანგეთის დაახლოება გამომივა, მაშინ ეს ღირსეული შესწორება იქნება. შესწორება მე ისტორიის დიდ წიგნში შემაქვს“.

ჟამიდან ჟამზე უცხოელებისაგან ამ პასუხის შეფასება მომისმენია: მარჯვე პასუხიაო, ამბობენ და ალბათ, საფრანგეთშიც ასე შეაფასეს იგი. ვითომ მხოლოდ მარჯვე? ის ქვეყანა, სადაც სენ ლუი, ჟანა დ'არკი, ბლეზ პასკალი, მართალია, სხვა თანმიმდევრობით დალაგებულნი, მაგრამ მაინც როგორც მარად ნაყოფიერი ძალები, ხალხის შემოქმედებით უჯრედებს ასხივოსნებენ, ანუ ის იდუმალი საფრანგეთი, ფიურერის ერთჯერად გამონათქვამს სხვადასხვაგვარად გაიგებდა: ასე ის ადამიანი ლაპარაკობს, რომელიც ისტორიას კი არ წერს, ისტორიას ქმნის.

ცეცხლოვანი სასმელი

ერთი ქართული ნაწარმოები მოგვითხრობს: მე-18 საუკუნის დასასრულს, მონებად გასაყიდად სამეგრელოდან ორი ბიჭუნა გაიტაცეს. საქართველოს ამ კუთხეში ეს საზიზღარი ვაჭრობა ჯერ კიდევ არ იყო აღმოფხვრილი. ისინი ერთხანს ერთად ცხოვრობდნენ, მაგრამ შემდეგ ერთმანეთს დააშორეს და აი, 1798 წელს, ეგვიპტეში, ნაპოლეონის ლაშქრობისას ერთი მათგანი დიდი მხედართმთავრის არმიაში აღმოჩნდა, მეორე კი ლომგული მამლუქების ბანაკში. პირამიდებთან გამართულ სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში ერთი მათგანი ბრძოლის ველზე ეცემა. სასიკვდილოდ დაკოდილს ერთი სიტყვა აღმოხდება: „ნენა“, დედის სააღერსო სახელი, ერთადერთი სიტყვა მშობლიური ენისა, რომელიც დაწნეხილი სულის სიღრმეში ჰქონდა შემორჩენილი. როგორც დაუნაწევრებელი ბგერებისაგან შემდგარი გმინვა, ისე განიბნა მისი ხმა კოსმიურ

სიერცეში. განა ვინმეს შეეძლო გონმიხდის ხმა გაეგონა? მაგრამ არის ერთი კაცი, ვინც ამ ხმას გაიგონებს: მისი ოდინდელი მეგობარი. მის გულშიც მშობლიური ენის ეს სიტყვაა შემორჩენილი. თავზარდაცემულს ესმის სულთმობრძავის ხრიალი. ტკივილი უორმაგდება, როცა მიხვდება, რომ მისი ბედის მოზიარე ხელჩართულ ბრძოლაში საკუთარი ხმლით განუგმირავს. მაშინ კი სასოწარკვეთილი ყვირილი აღმოხდება და მის ყვირილში წუთისოფელთან გამოთხოვების გმინვა თვით წუთისოფლის წყევლა-კრულვად გადაიქცევა.

ვისაც ეს ყვირილი ძარღვს არ შეუტოკებს, იგი სიტყვა „სამშობლოს“, ფიურერის მიერ წარმოთქმულს, ვერასოდეს გაიგებს. ადოლფ ჰიტლერმა ამ საკვირველ სიტყვას ჭეშმარიტად დაუბრუნა თავისი პირვანდელი აზრი. სამშობლო – აი, რა არის მისი ცეცხლოვანი სასმელი.

იგი მკაფიოდ გამოკვეთს სამშობლოს ცნებას და მისი მეოხებით თვითონაც ვითარდება. ისევე როგორც მისი სახე ირეკლება ხოლმე მასთან მოსაუბრის სახეში, ასევე

ხელშესახებად ცნაურდება გერმანიის მზის
წნულში მისი არსი. ამბად ყვებიან: ერთი
ახალგაზრდა კაცი მეგობარს საჩუქარს უძ-
ლვნის, მეგობარს კი თავის მხრივ სამაგიერო
საჩუქარი აქვს მომზადებული. ორივე ერთ-
დროულად ხსნის პაკეტს და გაოცებულნი
ხედავენ: ერთმანეთისთვის ფიურერის პორ-
ტრეტები მიუძღვნიათ. კიდევ ერთი სიურ-
პრიზი ისაა, რომ სურათებზე ორივეს წაუნე-
რია: „ფიურერისადმი ერთგულების ნიშნად“.
სხვა ამბავსაც ყვებიან: ერთ მოხუც მანდი-
ლოსანს საგანგებოდ გამოუკითხავს, რა ჯი-
შის ვარდი ჰყვავის აპრილში. იმ ჯიშის ვარდი
თავის ბაღში დაურგავს და ყოველი წლის 20
აპრილს, ფიურერის დაბადების დღეს, მოწი-
ნებით თავდახრილი, მლოცველივით დგას
მის წინაშე. გამიგონია: ერთი ყმანვილი გო-
გონებს გაუბრაზებიათ, მასაც ერთ-ერთის
ცემა დაუპირებია, მაგრამ უეცრად მიმხვდა-
რა, რომ ეს სწორედ ის გოგონაა, ერთხელ ფი-
ურერმა რომ გადაუსვა ქერა თავზე ხელი და
თვალის დახამხამებაში გახსენებია, ხელის
გადასმისთანავე იმ გოგონას შარავანდედი-
ვით რომ დასდგომია ნათელი და მარჯვენა

მოსდუნებია. კიდევ ერთ ამბავს გავიხსენებ. ერთი ქალი აგვინერს ჰიტლერთან შეხვედრის ამბავს: თავიდან მხოლოდ ვუყურებდი ფიურერს, მაგრამ როგორც კი ლაპარაკი დაიწყო და ხელები აამოძრავა, იგი საოცრებად გადაიქცაო. ეს სიტყვები ბავშვური გენიალობის ნიმუში გახლავთ! (გეორგ შოტი: „სახალხო წიგნი ჰიტლერზე“). ერთი ახალგაზრდა კაცისთვის უკითხავთ, როგორ ეზიარე ნაციონალურ სოციალიზმსო. მას მოკლე პასუხი გაუცია: ფიურერის დანახვისთანავე გამიჩნდა გრძნობა, იგი ჩვეულებრივ ადამიანზე აღმატებული რომ იყოო. კიდევ ერთი პატარა ამბავი: ერთი უცხოელი ბერლინიდან იენაში მიემგზავრება, მასთან ერთად კუპეში ერთი ქალი და მისი ხუთი-ექვსი წლის გოგონა ზის. გაიბმება უბრალო საუბარი. ქალი შეამჩნევს, რომ მისი თანამგზავრი დამწუხრებულია და ეკითხება, რა შეგემთხვათო. იგიც უყვება, ახლახან, თბილისში, როგორ დახვრიტეს მისი მეგობრები, მისი სამშობლოს მზეკაცები, რომლებიც მისთვის ძმებზე მეტი იყვნენ. შეწუხებული ქალი დუმს, მისი გოგონა კი კაცს უცნაური სახით დიდხანს,

სერიოზულად უყურებს, მერე კონვერტიდან სათუთად იღებს რამდენიმე ღია ბარათს და დამწუხრებულ კაცს ათვალიერებინებს. „აი ფიურერის სახლი“, ჩურჩულებს იგი სიყვარულით სავსე ხმით, „აი თვითონ ფიურერი“. გულაჩუყებული კაცი გოგონას სამოთხისებურ სიახლოვეს შეისუნთქავს და შეუცდომლად გრძნობს, რომ ბავშვი ამ სურათებით შეუმჩნევლად მის ნუგეშისცემას ლამობს. არასოდეს დაავიწყდება გოგონას გულთბილი სახე, თუმცა მისთვის სახელიც კი არ უკითხავს. ასე ჯობიაო, ფიქრობდა შემდეგ: ჭეშმარიტი შეხვედრა, რომელშიც რაღაც ღმერთთან სიახლოვისებური ურევია, ჩვეულებრივი „ნაცნობობით“ ვერ დამთავრდება. ის კაცი, ვისაც ეს ამბავი შეემთხვა, ამ სტრიქონების ავტორი გახლავთ.

და ასე შემდეგ, და ასე შემდეგ.

აი, ასე, უმცირეს დეტალებში მუღავნდება ფიურერის ზემოქმედების ძალა. იგი ხალხის ენერგიებს განასხეულებს და მისი პიროვნული არსიც იმ ენერგიებით იკვებება. იგი ამას საკუთარი სულის სიღრმეში გრძნობს. 1936 წლის 29 მარტს წარმოთქმულ წინასაარჩევნო

სიტყვაში მან გულიდან ამოხეთქილი სიტყვები თქვა: სამი წლის მანძილზე მე ვაძლევდი გერმანელ ხალხს ძალას, ახლა ველოდები გერმანელმა ხალხმა თავის მხრივ მე მომცეს ძალა, მე ერს რწმენა განვუმტკიცე, ახლა ვიმედოვნებ ერი მე განმიმტკიცებს რწმენასო.

ღრმააზროვანი, შუქმფინარე სიტყვებია. მხოლოდ მას, ვინც თავისი სულის იდუმალ სიღრმეში დაძაბულობის ფასად უზრუნველყოფს პიროვნული თვითობისა და მთელის ნების ფასად ნაყოფიერ ურთიერთზემოქმედებას, მხოლოდ მას ძალუძს ბედნიერების მომნიჭებელი ღვთიური ჟრუანტელით ატანილმა მიაღევნოს თვალი ამ ენერგიების მიქცევა-მოქცევას.

წინასაარჩევნო უკანასკნელი სიტყვა ადოლფ ჰიტლერმა 28 მარტს, კიოლნში წარმოთქვა. „ისეთი შეგრძნება დაგეუფლებოდათ, – ამბობს მისი თანამებრძოლი დოქტორი გებელსი, – თითქოს გერმანია ყველა ფენის, პროფესიისა და კონფესიის მომცველ დიდ ღვთის სახლად გადაქცეულიყოს, სადაც მათი მფარველი ყოვლადძლიერის მაღალი საკურთხეველის წინაშე ნებისა და საქმის და-

მადასტურებელი სიგელის მოსაპოვებლად იღვწოდა და თან უზენაესს წყალობასა და მფარველობას ევედრებოდა იმ მომავლისათვის, რომელიც ჯერ კიდევ გაურკვეველად და ბუნდოვნად იდო ჩვენს თვალთა წინაშე“. როცა მიმართვა გერმანელი ხალხისადმი დასრულდა, ფიურერი კიოლნიდან გაემგზავრა. დოქტორი გებელსი განაგრძობს: „ვაგზალებზე, სადაც კი რამდენიმე წუთით შეეჩერდით, ხალხის ტევა არ იყო. ისინი ეტყობა, გულის კარნახს აჰყვნენ და ერთხელ კიდევ განადიდებდნენ იმ ადამიანს, ვისმა ხმამაც ისინი აქ მოიყვანა. ის კი მდუმარედ იჯდა თავის კუბეში, ფანჯარათან, თავის ქვეყანაში, თავის ხალხში გამავალ გზას მიუყვებოდა და იმ წუთებში ალბათ არ ტოვებდა ბედნიერების განცდა, თავისი ერის გულში ღრმად და მყუდროდ რომ იყო ჩაბუდებული“. ზუსტი ნათქვამია!

ზოგჯერ ერთი ქის წყალს მთლიანად გამოფიტულ მიწაზე მიუშვებენ ხოლმე, მერე ამომშრალი ჭა ერთხანს ჩაფლულია ნეტარ მყუდროებაში, მაგრამ მისი სიღრმიდან მაინც უჩინიანად მოიკვლევს გზას წყლის ნაკადი –

საქართველოში ამას წყაროსთვალს ეძახიან – და ჭის წიაღი ნელ-ნელა უხმაუროდ ივსება. ეტყობა, მაშინ სიმშვიდეში ჩაძირული, მდუმარე ჰიტლერი გრძნობდა მასში იმ ჭასავით როგორ მოედინებოდა ხალხის ძალები.

ჭა იფან იბდრაზილის შორიასლოს

ადოლფ ჰიტლერმა შექმნა დიდი გერმანია; იგია მისი სუვერენული დამაარსებელი. მართალია, მისი მოღვაწეობა ჯერაც არ გასრულებულა, მაგრამ ისტორიამ მისი სახელი უკვე ამოტვიფრა მითიურ რუნებში. ამის გახსენებაზე გონებაში ამოტივტივდა ერთი ჩრდილოური მითი:

გამიგონია ხარობს სადღაც ერთი იფანი
იბდრაზილია სახელი მისი.
ტანაშოლტილ ხეს მუდამ ადგას ნათელი
ნისლი.

იქიდან მოდის თურმე ცვარ-ნამი,
დაბლა ხეობებს რომ ეფინება.
თვითონ იფანი მარად მწვანეა,
ურდის¹ ჭის ახლოს ამონაზარდი.

კვლავაც საკვირვლად ჰყვავის მსოფლიო ხე. მის ახლომახლო ჭები არ დაშრეტილა. ორი ფრინველი, ორი გედი ბუდობს იმ ურდის ჭაში. მათი მედიდური, მელანქოლიური ცურვა უსაშველოდ ნაზი ფშვინვით ავსებს კოსმიურ სიჩუმეს. იფნის კენწეროში ირმები სახლობენ. მათი კრიალა თვალებიდან

¹ ურდი – ბედისნერის ქალღმერთი (მთარგმნ.).

გაცხადებული ყოფიერების პირველმზერა გამოკრთის. დაკუნტრუშებენ ეს ღვთისშვილები და შენს სმენას ფოთლების შარი-შური აჯადოებს.

**„იქიდან მოდის თურმე ცვარ-ნამი,
დაბლა ხეობებს რომ ეფინება“.**

იმ იფნის შთამომავლები არიან: თეოდორის დიდი, დითრის ბერნელად წოდებული, ოტო I, გერმანელი ერის წმინდა იმპერიის შემქმნელი, ფრიდრიხ II ფონ ჰოენშტაუფენი.

ეს ხე ადოლფ ჰიტლერის საგვარტომოც გახლავთ. მისი მაცოცხლებელი ძალა იმ ქიდან მოედინება, მსოფლიო იფანს რომ ასაზრდოებს.

მთარგმნელისაგან

გრიგოლ რობაქიძის გამონათქვამი, რომ მწერლის უცხო, თუნდაც ნაშლილი წარმომავლობა თავისი სისხლით მსჭვალავს, უფრო მეტიც, კვებავს მისი შემოქმედების რიტმულ სვლებსა და შუქ-ჩრდილებს, უპირველეს ყოვლისა, მასზე ვრცელდება.

გრ. რობაქიძე სრულყოფილად ფლობდა გერმანულ ენას. ამას მოწმობს მისი გერმანულენოვანი შემოქმედება, მაგრამ მის ცნობიერებაზე მაინც მოქმედებს ის „პირველმდგენი“, რომელიც ტექსტში ჩართულ ქართულ მაგალითებთან, ლეგენდებსა და გადმოცემებთან, ცალკეული ქართული სიტყვების ეტიმოლოგიასთან ერთად ტექსტის რიტმულ სვლებსა და შუქ-ჩრდილებში შეიცნობა. ეს გერმანულ-ქართული ლექსიკურ-ინტონაციური ნაზავი ქმნის გრ. რობაქიძის სტილს, რომელსაც გერმანელი მწერლები თუ გამომცემლები თავის დროზე ახალსა და უჩვეულოს უწოდებდნენ, ჩვენთვის კი ეს სტილი

ქართულ ფესვებთან მისი ღრმა კავშირის გამოვლინებაა.

ამასთან არ შეიძლება არ აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ გრ. რობაქიძის ქართული ესეისტიკა თავის მხრივ გერმანული ენის მძლავრ ზეგავლენას განიცდის. უფრო მეტიც, მწერლის ექსპერიმენტები ქართულში გერმანული ხატებისა და სიტყვათქმნადობის დამკვიდრების მცდელობადაც კი აღიქმება. განსაკუთრებით ითქმის ეს გერმანულ პრეფიქსზე „აჲ-“, რომელიც სიტყვას სიძველის, პირველქმნილობის სემას მატებს. აქედან მოდის გრ. რობაქიძისეული „თაურ-“ პრეფიქსი, რომელსაც იგი იყენებს ისეთ სიტყვებში, როგორიცაა თაურხატი, თაურმოვლენა, თაურმცენარე, თაურუჯრედი და სხვ. ასევე გერმანული ენის სტრუქტურითაა ნაკარნახევი სიტყვები: თვალწამი, მზიურშობილი, მზეოსან განფენილი, პირველმდგენი, მზეკაცი, ზეკაცი და სხვ.

მე შევეცადე თარგმანში გამომეყენებინა გრიგოლ რობაქიძისეული ლექსიკა, რიტმული სვლები და შუქ-ჩრდილები, რაც სტილის ადეკვატურობის მაღალი ხარისხის საწინდარი უნდა ყოფილიყო.

პიტლარის მითოსური სილუეტი

რა იმედოვნებით წერდა ამ პოლიტიკურ პამფლეტებს და... საბედისწეროდ კი გადაექცეოდა.

ცალკე ის უსიამოვნებანი, რაც მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ უნდა განეცადა ევროპაში – მოსალოდნელ სასჯელსა და ფსიქოლოგიურ ტერორს თავი რომ დაეანებოთ, საზოგადოებრივი აზრი განეწყობოდა მის წინააღმდეგ, მისი მწერლური ნიჭის დამყასებელნიც აემრიზებოდნენ და გამოეკეტებოდა დიდი გამომცემლობებისა და რედაქციების კარი.

ცალკე სამუდამოდ დახშული კარიბჭე სამშობლოსაკენ, ვიდრე საბჭოთა რეჟიმი გაიხანგრძლივებდა არსებობას. გარდაცვალებაც ვერ შეანელებდა გაგულისებას მის წინააღმდეგ და გრიგოლ რობაქიძის სახელი და ყოველი სტრიქონი კელავაც აკრძალულად გამოცხადდებოდა. იქნებ სხვა შემთხვევაშიც არ გამოეჩინა საბჭოთა ხელისუფლებას ღმობიერება მის მიმართ და, რასაც რუს მწერლებს პატიობდნენ, მისთვის მაინც არ ეპატიებინათ – სიკედილის შემდგომ მათ სახელსა და ცალკეულ თხზულებებს თუ აეხსნებოდათ ტაბუ,

გრიგოლ რობაქიძე – ქართული წარმოშობის გამო – მაინც შერისხული ჰყოლოდათ; მაგრამ ეს ორი პოლიტიკური პაშფლეთი განსაკუთრებით დაეხეიათ ხელზე და ყოველგვარ მცდელობას ემიგრანტი მწერლის სახელის რეაბილიტაციისა გადაულახავ ზღუდვად ელობებოდნენ.

არადა, რა იმედოვნებით იწერებოდა „ადოლფ ჰიტლერი“ და „მუსოლინი“ – თითქოსდა საქართველოს თავისუფლების დეკლარაციის ტექსტი ითხზებდა და იხვეწებოდა.

და ბედისწერა როგორ მწარედ შემოუბრუნდებოდა.

არადა, წიგნაკებს მარტოდენ ისტორიული ღირებულება არ გააჩნიათ. ზოგად პოლიტიკური, ზოგადკულტურული თვალსაზრისით არანაკლებ მნიშვნელოვანნი არიან და მარჯვე საბაბადაც გამოდგებიან პოლიტიკური არჩევანის გზაზე ჩვენს დღევანდელობაში.

პოლიტიკური არჩევანი როგორც ცალკეულ პიროვნებათა, ისე ჩვენი ქვეყნის.

საბაბად – ახალი პოლიტიკური პაშფლეთისთვისაც გმირის ძიების თემაზე.

გრიგოლ რობაქიძეს იქნებ კიდევ ფონა – ლიტერატურულ ტრადიციას ეაგრძელებო. XIX საუკუნის ქართული მწერლობის უკეთესი ქმნილებანი გმირის ძიების წყურვილით გაითანგებოდნენ და ბიბლიური წინასწარმეტყველებით მოაშზადებდნენ პროფეტულ საფუძვლებს გმირის მოსასვლელად. და გრიგოლ რობაქიძეს გაუჩნდებოდა განცდა, რომ შემსწრე ხდებოდა გმირის მოვლინებისა, შეკზაროდა ხან ერთს, ხან მეორეს, ხან მესამეს... და ოცნებობდა, უიმისოდ არ მომხდარიყო

გმირის კურთხევა და თვითონ ეძღვნა ყველაზე შთამბეჭდავი, ყველაზე აღმტაცი დითორამბი.

ეძებდა გმირს გრიგალთა ქროლვასა და ეულკანურ ამოფრქვევაში და ხან როდის დაიბეჯითებდა და ხან როდის – აჰა, ეიპოვნე და ჩემს მწერლურ ტალანტზე ჰკიდია შესაფერისი ხოტბა-შემკობაცო.

ისინი თუ მხოლოდ ეძებდნენ, ამას – ეპოვნა კიდეც, თვითონ როგორც მოეჩვენებოდა ღროდადრო, და ღვთის წყალობა მეტი რაღა უნდა ყოფილიყო?!

შორიდან თვალყურის დევნებას კმარობდა გრიგალთა ქროლვისა და ათასგვარი ვნებათაღელვა-ჭიდილისათვის თუ პოლიტიკური ცხოვრების შუაგულში შეჭრასაც ლამობდა?

პოლიტიკოსი არც ვყოფილვარ და არცა ვარო, – მოპყვებოდა მტკიცებას ლიტერატურულ სილუეტში „მიზეზილ წერეთელი“, რაკილა ყველაზე მარჯვე შემთხვევად ეს ნარკვევი მოეჩვენებოდა თავისი მრწამსის გამოსახატად:

– არა ვარ, არა იმის გამო, ვითომ პოლიტიკის არა გამგებოდეს რა. არა ვარ იმის გამო, რომ ღრმად და მკაფიოდ მაქვს შგნებული: მწერალი, რომელიც პოლიტიკაში ერევა, პოლიტიკას ვერას არგებს, თავის თავს კი, როგორც ხელოვანს, ვნებასაც მიაყენებს.

მეორე მსოფლიო ომის კარიბჭესთან ამ ომის თაოსანს ქება-დიდება რომ შეესხმის და კაცობრიობის მხსნელად და ახალი სამყაროსაკენ გზის გამკაფავად გამოცხადდება, ამ ყაიდის თხზულებას ენიჭება თუ არა პოლიტიკური დანიშნულება? იქნებ ისტორიოგრაფიული ნარკვე-

ვია ანდა პირწმინდად ლიტერატურული ძიების გამოვლენა და პოლიტიკას სრულიად უნდა ჩამოვაცილოთ?

ჩამოვაცილებდით კიდეც, თვითონ რომ სცილდებოდეს.

ხედება, ცხადია, როგორც უნდა უარეყო პოლიტიკოსობა, მაინც წამაკეცავენ იმ წიგნაკს ფიურერზეო.

და კიდეც ჩაესმის იქედნური შეკითხვა:

– თქვენი ერთი გერმანული წიგნი, საცა მოხატულია ერთი პოლიტიკური პიროვნება?

და აპირებს „გადაჭრითი პასუხი“ შეაგებოს:

– მოახდინოს მკითხველმა ერთი უბრალო ცდა: წიგნის კითხვისას არ გაუშვას გონებიდან ერთი ღიად თქმული, ხოლო ქვეყნარულად გაყვანილი აზრი – „თუ მოსახული პიროვნება აქ მოვლებულ ხაზებში ავლენს თავის თავს“. იგი აქ „დათუებულია“. დაინახავს ერთს რამეს, ეფიქრობ, უფრო გულისხმიერს ვიდრე „პოლიტიკას“, ამ სიტყვის დღევანდელი გაგებით. ჩემი „განმარტება“ მზადაა გამოსაქვეყნებლად.

ძალიან ბუნდოვანი და დაშიფრულია, რაც ამ პასაჟიდან ამოიკითხება და მკითხველს გაუძნელდება და ძალიანაც გაუძნელდება იმ თითქოსდა უბრალო ცდის მოხდენა. თვითონაც გრძნობს, რომ განმარტება, თუკი ამ მოვლენის ახსნას მოინდომებს, ცალკეა დასაწერი. აქ სწორედ გაბუნდოვანება და დაშიფრვა ურჩევნია და ზოგადი დარწმუნება, რომ „ერთი პოლიტიკური პიროვნების მოხატულებას“ არავითარი საერთო არ გააჩნია პოლიტიკასთან. მითუმეტეს, თუკი ეს თეაღსაზრისი „დათუებულია“.

ეს არის მისთვის მთავარი და უმთავრესი და ურჩევ-
ნია კიდევ, „დათუებულის“ შინაარსი მკითხველმა საერ-
თოდაც ვერ გაიგოს.

და ის მტკიცებაც, პოლიტიკოსი არ ვყოფილვარ და
არცა ვარო, შეშალება და საფანელია ამ უმთავრესი
თვალსაზრისის გამოხატულებად.

დაუჯერებდნენ კი?

თავისას ეცდებოდა.

ევროპის არაერთ დიდ გამოცემლობას დაუგზავნიდა
თავის „განმარტებას“, მაგრამ... ყველგან დახშულ კარს
შეაწყდებოდა. ბოლოსდაბოლოს, „განმარტება“ გახლ-
დათ, თავს მართლულობდა და – ჯერ კიდევ ძველი რო-
მაული კანონმდებლობისა არ იყოს – მისთვისაც მოეს-
მინათ. მოესმინათ, სხვა რა – და თუ უკმარი მოეჩვენე-
ბოდათ მისი საბუთები და მსჯელობა, ნუ გაიზიარებდნენ
და თუნდ მკაცრ შეფასებასაც ნუ მოერიდებოდნენ. მა-
გრამ ეს დახშული კარი? და ყველა რედაქციისა?

სასამართლოზე ეძლევა ბრალდებულს თავისსამარ-
თლებელი სიტყვის წარმოთქმის უფლება და აღიარებულ
მწერალს ასე სრული მოკვეთისათვის როგორ იმეტებდნენ
კრინტის დაუპერელად? მოკვეთა აკლდა? ან მონანიებას
რაღა ეღობებოდა წინ? ასე როგორ დაეზაფრა ევროპა ფა-
შისტურსა და ნაცისტურ მოძრაობებს, რომ მათთან რითიმე
დაკავშირებული პიროვნებისა სრულიად აღარაფერი სწამ-
დათ და სამოქალაქო სიკედილის ბრჭყალებში აგდებდნენ?

ღრმად და მკაფიოდ მაქვს შვებულებულიო...

მაინც გაეროდა.

თვითონვე ჩაითრეუდა პოლიტიკური მღელვარება-
ვნებათაღელვანი და, ეტყობა, ისეთი იმპულსები თუ გუ-
ლის იღუმალი შრეები განაწყობდა საამისოდ, ღრმა და
მკაფიო მრწამსსაც ჩაუმსხვრევდა ხელთ.

და იმ წუთას იქნებ კმაყოფილიც დარჩენილიყო –
რალაცას ზედმეტად ვაზვიადებდი, თორემ არც ისე ყო-
ფილა, გულუბრყვილოდ როგორც წარმომედგინა, და
დაე გაერიოს მწერალი პოლიტიკაში, ან პოლიტიკას არ-
გებს, ან თავისი მწერლური ინტერესებისათვის გამოიყ-
ენებს იქ ტრიალს, ანდა ორივე ერთადო.

მაინც ამის მტკიცება ერჩივნა:

პოლიტიკოსი არც ვყოფილვარ და არცა ვარო.

ერჩივნა, რომ არ დაეკისრებინა პოლიტიკური დან-
იშნულება „ადოლფ ჰიტლერისათვის“, მითუმეტეს –
„მუსოლინისათვის“.

ყურს ვინდა უგდებდა, თორემ...

მოგეხსენებათ, აქეთ წიგნებს თავისი ბედისწერა,
რომელიც არ დაგიღვეს ავტორის ნება-სურვილს.

ჯერ საერთოდაც, და მით უფრო მაშინ, როდესაც
აუად გეთამაშება.

და მოყოლილიყო ბედისწერის ჟინიან თამაშშიც
გრიგოლ რობაქიძე.

* * *

ყოველი სიტყვა, ყოველი ფრაზა, ყოველი პასაჟი
აქეთ მოისწრაფის – მითოსური საბურველისაკენ, შარა-
ვანდად რომ უნდა გაციხკროუნდეს და ფიურერი წარმო-

სახოს არამართო სახელმწიფო მოღვაწედ და წინამძღოლად, არამედ სწორედაც კაცობრიობის მხსნელად.

ამ ძალმოსილების პიროვნებისათვის უკმარია ერთი ქვეყნის – მშობლიური გერმანიის – განდიდება.

მან მხოლოდ კაცობრიობას უნდა დაუსახოს გზა ხსნისა ქრისტიანობის განახლებით.

ის, რაც ადრეულ კულტურებში განმსაზღვრელად მიიჩნეოდა – რასა – თანდათან გაფერმკრთალდა, დაკნინდა, სულაც არასერიოზულ თემად გადაიქცა; და, აი, ჰიტლერი უნდა გამოჩენილიყო, რათა ხელახლა შთაებერა სუნთქვა რასისათვის და დაეჩქარებინა გერმანელების ხალხადქცევა. გერმანელთა ხალხადქცევას კი დედამიწის ძალები გამოეფხიზლებინა.

კი მაგრამ, გერმანელები მეოცე საუკუნის 30-იან წლებში უნდა ქცეულიყვნენ ხალხად?

მანამდე ვინ იყვნენ, თუ ხალხი არა – თუნდაც მეცხრამეტის მიწურულს ანდა მეოცის გარიჟრაჟზე?

გრიგოლ რობაქიძე ხშირად ახსენებს ისტორიას ამ წიგნაკში და ფიქრურსაც ისტორიის შექმნელად მოიხსენიებს, მაგრამ მისთვის ისტორია, არსებითად, მითოსს გულისხმობს, რომლის კანონებითაც, გმირის გამოჩენამდე მხოლოდ სიბნელეა, გარშემო არიან ადამიანები და არა ხალხი, არის საცოდავი ყოფა და არა ცხოვრება მთელი თავისი სისავსით. და რაკილა ჰიტლერი მითოსურ შარავანდში უნდა გაეხვეს, მაშ ისტორიაც პირობითობა უნდა იყოს და სხვა არაფერი, ისტორია – როგორც მითოსის, სულაც პარტიული მითოსის, დამატება, საკუთარ საზ-

რისსა და განვითარებას მოკლებული და ისე შეტრიალ-
შემოტრიალებული, როგორც ესა თუ ის მითი მოითხოვს.
მის შექვეცას კი ყველა მითი ერთნაირად ითხოვს, და
ხანგრძლივიც და უხანგრძლივესი ისტორიაც შესაძლოა
იოლად შეიკუმშოს რამდენიმე წლად, მანამდელი კი ისე
უკვალოდ გაქრეს, თეალის მიდევნებაც აღარ დაგანებონ,
შენთვის მაინც რომ შეინახო გულისგულში.

ყველაფერი პირველად მხოლოდ ახლა უნდა ხდე-
ბოდეს.

არა შეათასედ, შეასედ ან სულაც მეორედ, არამედ
– პირველად, მხოლოდ და მხოლოდ პირველად, ასე
ჩაგაგონონ, ასე გაგაბრუნ და პარტიულ მითოსს კი
– სახელმწიფო მითოსის რანგში ატყორცნილს – მიზა-
ნმიმართულად ეძახონ ისტორია, თითქოს წარმოსახვა
ოდნაედაც არ მონაწილეობდეს ახალი იდეოლოგიისა
და პოლიტიკური რეალობის შექმნაში და ყოველივე
იყოს ისეთი, როგორიც სინამდვილეშია – გაუზვიადე-
ბლად, გადაუსხეაფერებლად.

გმირს კი ქმნადობის პროცესის შუაგულში მიეჩინოს
ადგილი.

და მის სახელს სხვადასხვა სიმბოლო რომ მიესადა-
გება, მათ შორის, ჭაც, ამოშპრალი, ერთხანს ჩაფლუ-
ლი ნეტარ მყუდროებაში, მაგრამ მისი სიღრმიდან მაინც
ჟინიანად უნდა მოიკვლეოდეს გზას წყლის ნაკადი და
ჭის წიაღი ნელ-ნელა უხმაუროდ იესებოდეს.

მოულოდნელი გაიგივებაა?

იყოს მოულოდნელი, ოღონდ არამც და არამც გარე-

გნული ეფექტისათვის მოხმობილი, რადგანაც ქართველი მწერლის წინაშე თვალდათვალ ამოისახება სურათი, თუ როგორ გრძნობს სიმშვილეში ჩაძირული, მღუმარე პიტლერი მის არსებაში იმ ჭასავით მოძდინარე ხალხის ძალებს.

მისი პეროიკული მოღვაწეობა ჯერ არ დასრულებულა, მთავარი მისია ჯერაც ხორცშეუსხმელია, მაგრამ ამას ხომ უკვე მიაღწია – დიდი გერმანელის შექმნას, მისი სუვერენობის დაარსებას. და ისტორიამ – დიახაც, ისტორიამ და არა ამა თუ იმ შეხოტბებ – თეიონიკე მიუჩინა ადგილი მითიურ რუნებში, ძეულთაძველ გადმოცემებს შეურია მისი სახელი და გერმანულ ტომთა პირველ გაერთიანებებს გამოადევნა ღლეჟანდელ ღლეშდუ, წამიერება მარადისობად გარდაქმნა და მარადისობა წამიერებაში ჩაწურა.

თუ პიტლერი მითოსურ გმირს შესტოლებია, მაშ გველეშაპთანაც უნდა მოუხდეს შერკინება.

გველეშაპის სიმბოლიკა ისედაც იგულისხმება ყოველი გმირის ცხოვრებაში, იმის მიუხედავად, უშუალოდ ამ სახითვე ეცხადება ურჩხული თუ მის ათასგვარ ვარიანტიად გარდაქმნილი – ეთქვათ, ორბოდ, დილჯად... და მომავალი ფიურერის ციხეში ყოფნაც შესაძლოა ამ სიმბოლური იერით შეიმოსოს, იქიდან გამოსვლა კი – გველეშაპის წიაღის გამოფატერად და კვლავაც საშხეოზე ამოღწევად; მაგრამ გრიგოლ რობაქიძისათვის უკმარი მოჩანს გველეშაპის გაიგივება ციხის საკანთან, ისე აუმაღლებია გმირის სახება, რომ გველეშაპიც კიდევ უფრო

უნდა განაზოგადოს და დასახოს იმ ბოროტ მსოფლიო ძალებად, ჯერ გერმანელთა ხალხადქცევის პროცესს რომ აბრკოლებს და შემდგომ უკვე კაცობრიობას ემუქრება სრული გადაგვარებითა და სულიერების წაშლით.

და გველეშაპმა არა ნართაულად, უშუალოდაც უნდა გაიელვოს ხოტბის ნაკადში:

— ადოლფ ჰიტლერი ისე შეუპოვრად მოქმედებს, რომ გიჩნდება შგვრძნება: ურჩხული რომ გადაუდგეს წინ, არ შეუშინდება. ღიახ, გჯერა, რომ იმ ურჩხულს დაამარცხებს.

და ამის დანახეას არა სჭირდება მაინცდამაინც პოეტური წარმოსახვა.

მთელი ქვეყნის თვალწინ თამაშდება და თანაც არაერთხელ.

გრიგოლ რობაქიძემ მხოლოდ პოლიტიკური პაშფულეტის ქარგაში უნდა გადაიტანოს ეს რეალური სურათები.

დაუსრულებელია მითოსური გმირის შერკინება ურჩხულთან და მისი დათრგუნვა, ვიდრე ყველა ეს ორთაბრძოლა ერთ გველეშაპთან შერკინებად გაიგივდებოდეს. და ეს მაშინ, როდესაც გმირის მისია ამოწურულია და ხალხი ბედნიერებისა და კეთილდღეობის კარიბჭეში შესულა.

ჯერ კი ბრუნავს ორთაბრძოლა ორთაბრძოლაზე.

და ეს ილუზია ეფინება მიდამოს თუნდაც მაშინ, როდესაც ჰიტლერი ხალხის წინაშე წამდგარა საჯარო სიტყვით და ისე მტკიცედ და გაბედულად მიმართავს მათ, რომ საკუთარ თავსა და სხვებს შორის მიჯნას ვეღარც გრძნობს.

ეს ორატორული ხელოვნებაა, რაც დიდი იდუმალებით იმუხტება და თვითონ ორატორი ღეთისაგან წარმოგზავნილის შარაევანდში ეხვევა: ამიტომაც იწყებს მასში თავისი ქვეყნის პულსი ფეთქებას, და კვლავ და კვლავ რომ იყენებს პირის ნაცვალსახელს „მე“, ეს ნაცვალსახელი ამ შემთხვევაში ხალხის ზეპიროვნულ თვითობას ნიშნავს. ამიტომაც ასხივებს მისი ფოლადივით სიტყვა უზარმაზარ ძალას და სულაც ქმედით ძალად გადაიქცევა. ამიტომაც წვდება მისი გამჭრიახი გონება ჯერ არშობილ საიდუმლოს და ღალი ჩირაღდანმტყორცნელივით ათვინიერებს ბრმა ბედისწერას.

და ის იფანიც, სადღაც რომ ხარობს და იგდრაზილი შეურქმევიათ, რეალობისა და ირეალობის მიჯნაზე ამოშოლტილა, და ნათელი ნისლი რომ დაჰფენია, მისი ჯადოსნური ძალის გამოსხივებაა, რადგანაც იქიდან მოდის ცვარ-ნამი, და ეს შარადმწვანე იფანი ბედისწერის ქაღალდმერთის, ურდის, ჭის ახლოს ამიტომაც ამოზრდილა.

ძველი მითოსის ფრაგმენტს ახალი მითოსის ფრაგმენტით ავსებს გრიგოლ რობაქიძე, და ვიდრე პიტლერის სახელი დაავგვირგვინებდეს ამ ღრმა ექსპრესიით განმსჭვალულ პასაჟს, ჯერ სიმბოლოები თუ მხატვრული სახეები ისეთნაირად უნდა დატრიალდეს, რათა ახალი ფრაგმენტი ძველისაგან აღარც განირჩეოდეს და მკითხველისთვისაც სარწმუნო გახდეს, რომ ის მსოფლიო ხე კვლავაც საკვირველად ჰყვავის.

დიახ, კვლავაც:

– მის ახლომახლო ჭები არ დაშრეტილან. ორი

ფრინველი, ორი გედი ბუდობს იმ ურდის ჭაში. მათი მელიდური, მელანქოლიური ცურვა უსაშველოდ ნაზი ფშვინებით ავსებს კოსმიურ სიჩუმეს. იფნის კენწეროში ირმები სახლობენ. მათი კრიალა თვალებიდან გაცხადებული ყოფიერების პირველმხერა გაშოკრთის. დაკუნტრუშებენ ეს ღვთისშვილები და შენს სმენას ფოთლების შარიშური აჯადოებს.

ეს ჯადოსნური ხე ქვეყნის იღუმალ სულთან გაიგივებულა და გერმანიის სახელმწიფოს ყველაზე დიდი მოამაგენი ამიტომაც მოიხსენიებიან იმ იფნის შთამომავლებად: **თეოდორიხ დიდი**, **დიტრიხ ბერნელად** წოდებული; **ოტო I**, გერმანელი ერის წმინდა იმპერიის შემქმნელი; **ფრიდრიხ II ფონ ჰოენშტაუფენი**.

და ამ ფონზე უნდა შეერქვას ამ ხეს ადოლფ ჰიტლერის საგვარტომოც, რადგანაც „მისი მაცოცხლებელი ძალა იმ ჭიდან მოედინება, მსოფლიო იფანს რომ ასაზრდოებს“.

დედამიწის ძალებს დაჟინებით, მოუწყინრად რომ იმეორებს მწერალი, როგორ უნდა ენდობოდეს მკითხველის ერუდიციასა თუ წარმოსახვას, მოვალედ მიიჩნევს თავს – სრული სიცხადისათვის – დაუზუსტოს, რომ დედამიწა გულისხმობს თავის თავში ჩაკეტილ სიცოცხლის ერთეულებს: რასას, ხალხს, სისხლს, მიწას.

და რაც მთავარია:

– დედამიწა გონის კოსმიური პლაზმაა. ჩვენს თავში ამ პლაზმის ზრდას ხელი თუ არ შევეუწყეთ, მაშინ გონი თანდათან რაციონალიზირდება, ხოლო რაციოს თვალით დანახული ქრისტეს ამბავი უბრალო მონაჩმახი იქნება

და სხვა არაფერი. როცა ლოგოსი ლოგიკად გარდაიქცე-
ვა, მაშინ რწმენის გარდამქმნელი ძალის საქმე წასულია.

რწმენის გარდამქმნელი ძალაო...

ნეტა მართლა თუ აქვს რწმენას გარდამქმნელი
ძალა?

იქნებ ამის თქმა პირობითობაა და მეტი არაფერი,
გარეგნული ეფექტისათვის გამიზნული გაზვიადება, მომ-
ხიბლავიც, რეალობის რაღაც ნატეხზე ამოზრდილიც,
მაგრამ ნატეხი მაინც ნატეხია და საძირკველობას ვერ
იქმს, და ილუზიის გაფანტვისთანავე გარეგნული ხიბლი
ისე შემოეძარცვება, გულიც შეიძლება აგიტირდეს და
სულაც სასოწარკვეთას მიეცე, რას შეეხაროდი, რისი
მეიმედებოდა, ოცნება და რეალობა ასე როგორ ამერდა-
მერია ერთმანეთშიო.

გრიგოლ რობაქიძე ვერაფრისდიდებით ვერ შეეგუ-
ება რწმენის გამოცხადებას პირობითობად, რადგანაც
მისთვის რწმენა სარწმუნოებაზე აღმატებული რამ არის,
უნამდეილესი სინამდეილე, და ჯერ კიდევ „გრაალის
მცველებში“ ღაღადებდა პერსონაჟის ბაგით: ღმერთი
რაიმეს წარმოიდგენს თუ არა, მაშინვე ჩნდება რაღაც.
ქმნადობის ეს ძალაა რწმენის საიდუმლო. აქ მხოლოდ
სარწმუნოება ვერას გიშეუელის... თანამედროვე კაცო-
ბრიობა მხოლოდ ამ რწმენის ქმედითი ძალის ნაკლებო-
ბით იტანჯებაო.

და თანამედროვე ადამიანების შემყურეს ძალაუნე-
ბურად ახსენდებოდა სახარების ერთი პერსონაჟის სიტ-
ყეები:

– მრწამს უფალო, შემეწიე ურწმუნობასა ჩემსა.

და გამორჩეულად აღიტაცებდა ფიურერის ის ფრაზა 1936 წლის 29 მარტს წარმოთქმული წინასაარჩევნო სიტყვიდან, როგორც ღრძააზროვანი და შუქმფინარე:

– მე ერს რწმენა განეუბტიცე, ახლა ვიძელოვნებ, ერი მე განმიმტიცებს რწმენას.

ისიც ეთქვა: სამი წლის მანძილზე მე ვაძლედი გერმანელ ხალხს ძალას, ახლა ველოდები, გერმანელმა ხალხმა თავის მხრივ მე მომცეს ძალაო, – და კიდევ ასდევდა ამ პასაჟს გრიგოლ რობაქიძის ღითორამბი:

– იგი ხალხის ენერგიებს განასხეულებს და მისი პიროვნული არსიც იმ ენერგიებით იკვებება. იგი ამას საკუთარი სულის სიღრმეში გრძნობს... მხოლოდ მას, ეინც თავისი სულის იღუმალ სიღრმეში დამაბულობის ფასად უზრუნველყოფს პიროვნული თვითობისა და მთელის ნების ფასად ნაყოფიერ ურთიერთშემოქმედებას, მხოლოდ მას ძალუძს ბედნიერების მომნიჭებელი ღვთიური ჟრუანტელით ატანილმა მიაღვენოს თვალი ამ ენერგიების მიქცევა-მოქცევას.

გულს ვერ იჯერებდა ამ შესხმით და დოქტორ გებულსის შთაბეჭდილებასაც საგანგებოდ დაიმოწმებდა, ეისაც ისეთი შგვრძნება დაუფლებოდა, თითქოს გერმანია ყველა ფენის, პროფესიისა და კონფესიის მომცველ ღიდ ღვთის სახლად გადაქცეულიყოს, სადაც მათი მფარველი ყოვლადძლიერის მაღალი საკურთხეველის წინაშე ნებისა და საქმის დამადასტურებელი სიგელის მოსაპოვებლად იღვწოდა და თან უზენაესს წყალობასა

და შეწევნას ევედრებოდა იმ მოძაველისათვის, რომელიც ჯერ კიდევ გაურკვეველად და ბუნდოვნად იდო გერმანელი ხალხის თვალთა წინაშე.

მის რწმენას ქრისტიანული მოძღვრება ასაზრდოებდა და გრიგოლ რობაქიძისათვის უზარმაზარ პრობლემად წარმოდგებოდა პიტლერის მსოფლგანცდის შინაგანი მიმართება ქრისტიანულთან, იქნებ ამ ურთულეს თემას ოდესმე კიდევ შეჭიდებოდა, პოლიტიკური სინამდვილე სულ სხვა გეზით რომ წარმართულიყო, მაგრამ იმ დაუწერელი თხზულების ერთ-ერთ მთავარ თეზისს ამ პოლიტიკურ პაშფლექტშიც გააშელავნებდა: ღედამიწის ძალთა გამოღვიძებას შეიძლებოდა ქრისტიანობის განახლებისათვის ოდესმე დიდი სამსახური გაეწიაო.

უფალს არ უტოლებდა თავს ადოლფ პიტლერი.

მის მოციქულობას კმარობდა.

ფრიდრიჰ ნიცშეს ზეკაცში საკუთარი თავის ამოცნობას რომ ლაშობდა ფიურერი და ადამიანთა ახალი მოდგმის გზის გამხსნელად ესახებოდა თავისი ღვაწლი, თვალს არიდებდა „ესე იტყოდა ზარატუსტრას“ იმ მთავარ თვალსაზრისს, რაზეც ამოშენებულებიყო ეს რელიგიურ-ფილოსოფიური სისტემა: ღმერთი მოკვდა.

ზეკაცი ხალხს ღმერთსმოკლებულ სინამდვილეში თუ მოველინება.

და მის ადგილსაც მხოლოდ მაშინ დაეუფლებოდა.

მიწის აზრად გამოცხადდებოდა ზეკაცი და მიწის ერთგულება ზეკაცის ერთგულებას გაუიგივდებოდა.

ასე აუხსნიდა ზეკაცის ბუნებასა და მისი გა-

მოცხადების საიდუმლოს ზარატუსტრა ადამიანებს.

გასწავლით ზეკაცსო, – შეღალაღებდა და არწმუნებდა: ადამიანი რაობაა, რომლის ძლევაც აუცილებელია. და თქვენ რას იქმთ მის დასაძლევადო?

საკუთარ არსებას უნდა გამოსცლოდა ადამიანი, სრულიად გარდაქმნილიყო და ახალი ადამიანის სხეული შეემოსა. რასაც ოდესღაც იესო შაცხოვარი პირდებოდა კაცობრიობას: ქრისტიანები ახალ ადამიანებად, სამყარო კი ახალ ზეცად და ახალ მიწად გარდაესახა, – ზეკაცს უნდა ეტვირთა ეს მისია უღმერთო საზოგადოებაში.

მე მხოლოდ ელვის მაუწყებელი ვარ და ღრუბლის მძიმე წვეთით, – თავის დანიშნულებას ასე გაუმჟღავნებდა ადამიანებს. ხოლო სახელი ამა ელვისა სხვა რა შეიძლება ყოფილიყო, თუ არა ზეკაცი.

ხალხს ჯამბაზის გამოჩენა უფრო ახარებს და ზარატუსტრას ქადაგებას აღარც უსმენს და, თუ ზეკაცის სახელი მიწვდა იმათ ყურს, მაშინვე ივიწყებს?

და ზარატუსტრას ქადაგებათა კრებული მწარე ვალაებაა, რომ ზეკაცის მოვლინებას საზოგადოება სრულიად მოუშხადებელი უნდა დახედეს და ახალ ადამიანებად მათი გარდაქმნა ძალიან გაძნელდება?

გზა ხომ მაინც არის მინიშნებული ნიცშეს მოძღვრებით და იქნებ საზოგადოებასაც ადრე თუ გვიან თვალნიც აეხილოს და სასმენელნიც გაეხსნას.

აუცილებელია ახალი ადამიანი, ღეთის სიკვდილს გულშეიდად რომ შეგუება და სამუდამოდაც მიივიწყებს.

საბჭოთა იდეოლოგიის მრწამსი და მორალი რის დამკვიდრებასაც ესწრაფოდა.

რა გამოდის? –

სტალინი უფრო ნიცშეანელია, ვიდრე პიტლერი?

რუსული ბოლშევიზმი უფროა „ესე იტყოდა ზარატუსტრას“ იდეალის ხორცშესხმა რეალობაში, ვიდრე გერმანული ნაციონალ-სოციალიზმი?

არადა, სტალინი კრძალავს ფრიდრიხ ნიცშეს სახელსაც და ზარატუსტრას ქადაგებათა ამ კრებულსაც.

პიტლერი თავის სამაგიდო წიგნად სახავს, ავტორის სახელს კი განადიდებს.

ბოლშევიზმი ცეცხლითა და მახვილით დასდევს მის ყოველ გაელეებას.

ნაციონალ-სოციალისტები მის მიმდევრებად აცხადებენ თავს.

ღმერთსმოკლებულ საზოგადოებაში უფლის შენაცვლება ზეკაცით ანუ ბელადით ყველაზე მახლობელი ღვინისა და სტალინისათვის აღმოჩნდება.

და იესო ქრისტეს ცხოვრების გარეგნული მოდელის განმეორებას რომ შეეცდება საბჭოთა იმპერატორი და კომუნისტური პარტიის ისტორიას სახარებათა თარგზე მოჭრის, მთავარ გმირს ზეკაცის თვისებებით აღჭურავს და არა ღვთის მოციქულისა, რაც ადოლფ პიტლერისათვის გახლდათ ყველაზე მახლობელი გარსი პოლიტიკური მოღვაწეობის გზაზე.

აფრიალებდა „ესე იტყოდა ზარატუსტრას“ ფიურერი, პარტიულ რელიგიადაც მოიმარჯვებდა და მეორე

მსოფლიო ომი გერმანიის ტრიუმფით რომ დასრულებულიყო, ისევე გაგრძელდებოდა ნიცშეანელობა, როგორც საბჭოეთის გამარჯვებამ მარქსიზმი განაპტკიცა ახალ რელიგიურ მიმდინარეობად.

აფრიალებდა, მაგრამ მიაყრუებდა ღმერთის სიკვდილის იდეას.

და რაკილა უფალი კელავაც განაგებდა სამყაროს, შემცლელიც აღარ სჭირდებოდა.

ზეკაცს – ანუ საკუთარ თავს – ახალ მოციქულად აღიარებდა.

და ადამიანთა გარდაქმნასაც მას მიანდობდა ანუ თვითონ ითავებდა.

სტალინი საკუთარი, მხოლოდ საკუთარი ნებით აშენებდა ახალ ადამიანთა საზოგადოებას.

პიტლერი უფლის ჩაგონებით ხსნიდა მიზანს ადამიანის ფერისცვალებისა.

მორწმუნე საზოგადოების წინაპძლოლად ამიტომაც აცხადებდა თავს და ქრისტიანობის განახლებისათვის ყველაზე ღიდ მებრძოლად.

ნეტა დასცლოდა გრიგოლ რობაქიძეს და ხელთ გკქონდეს მისი ის განზრახული თხზულებაც, თუ როგორ მიემართება პიტლერის მსოფლხედვა ქრისტიანულს... თუმც დაცლოდა კი არა, ეს წიგნაკიც საბედისწეროდ გადაქცეოდა და გამუდმებულ შიშში ამყოფებდა, რა მომელის, რას მიშზადებენ, რას შემამთხვევენო.

პირველმდგენის არსის წარმოსაჩენად ცალკე ქვე-თავს დაისაჭიროებდა, რათა ყველა ნაკადი იქ შეკრე-

ბილიყო, სადაც პიტლერის სახება ახლა ამ ამაღლებულ სიტყვიერ გარსში მოექცეოდა: „მის სტიქიაში მარად სასიკეთო ინტერფერენციის სახით შემოქმედებითად იპერის ცალკეულ ადამიანსა და პირველმდგენს შორის დაძაბულობის შემქმნელი ცეზურა“ – და ამ ფონზე ჩაერთოდა ქართულთა ხსენებაც, მათი პირველმდგენისაც – კარდუსი, და კიდევ თბილისისაც, მცხეთისაც, შზეს განდობილთა საკულტო სალოცაუებისაც, წმინდანინოსა და მის მიერ ეაზის ნახლევისაგან საკუთარი თმით შეკრული ჯვრისაც და, მისთვის ამ უძვირფასეს სახელთა ჩამოთვლას წუხილიც მოსდევდა, პირველმდგენი დასაშრეტად განწირულა და ამ ხალხის ცნობიერებაში ფესვებს მწარე შიში ღრღნისო.

წუხილი რეალობას გამოუწვევია, მაგრამ სასოწარკვეთაში არ გადაზრდილა და არც გადაიზრდება, რადგანაც პიტლერის პიროვნებაში ეძიებს საქართველოს ხსნას, სტიქიონურ ძალთა იმ ამოძრავებასა და მოსალოდნელ დიდ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცვლილებაში, ფიურერის გამოსვლას რომ გამოუწვევია საქვეყნო ასპარეზზე; და ამ ცვლილებებს ქართული მოდგმის იმ დაშრეტილ ძალთა ხელახალი აღორძინება უნდა მოჰყვეს და ხალხის ცნობიერებიდანაც თანდათან ამოიშანთოს ის მწარე შიში, ვაითუ გაგვიქრეს ეროვნული ზნე-ჩვეულებანი და სამუდამოდ მოეწყდეთ ისტორიულ ფესვებსო.

და თხრობა-ანალიზისას ის ეპიზოდურ გაიუღვებს, ბერლინიდან იენაში მგზავრობისას როგორ შეხედება

მწერალი დედა-შვილს, რომელნიც თანამგზავრს დამწუხრებას შეატყობენ და გული არ მოუთმენთ, რომ არა პკითხონ: რა შგეკმთხვათო. და უყვებათ გრიგოლ რობაქიძე, ახლახან თბილისში როგორ დაუხვრიტეს მგობრები, მისი სამშობლოს მშეკაცები, რომელნიც მისთვის ძმებზე მეტი იყვნენ. ქალი თანაგრძნობით აღიესება და დადუმდება, გოგონა კი უცნაური სახით დიდხანს და სერიოზულად რომ მისჩერებია, კონვერტიდან სათუთად ამოიღებს რამდენიმე ღია ბარათს და დამწუხრებულ კაცს დაათვალიერებინებს. – აი ფიურერის სახლი, – ჩურჩულებს იგი სიყვარულით საესე ხმით, – აი, თვითონ ფიურერი.

გრიგოლ რობაქიძე ამ თითქოსდა უბრალო საქციელს ერთბაშად აღიქვამს სამოთხისებურ სიახლოვედ და რაღაც ღმერთთან სიახლოვისებურადაც, რადგანაც გრძნობს, რომ გოგონა ამ სურათებით შეუმჩნეველად მის ნუგეშისცემას ღამობს.

და როდესაც ქართველი მწერალი ბავშვის ამ გაუცნობიერებელ, იმპულსურ საქციელს ასერიგად განაზოგადებს და აღამაღლებს, გამჭვირვალე ხდება ამ ეპიზოდის ღრმა ქვეტექსტი, შემთხვევითობაში სწორედაც ღვთაებრივი მინიშნების ანარეკლი – გოგონა პიტლერის ხსენებით, მისი ფოტოსურათების თვალიერებით აგრძნობინებს მისთვის უცნობ პიროვნებას, რომ ვიდრე ფიურერი ცოცხალია, საშიშიც არაფერია – არსად და არაეისთვის, იგი ყველგან დათრგუნავს ბოროტებას და აღარც ამ უცხო კაცის სამშობლოში მოელოდებათ მხეკაცებს ჩახოცვა.

რეალობის ეს ნატეხი იმ ქვეთაეში ჩნდება, „ცეცხლოვანი სასმელი“ რომ დარქმევია.

ეს სიტყვათშეთანხმება რას უნდა გულისხმობდეს?

გრიგოლ რობაქიძე კი არ გეაგრძნობინებს, უშუალოდ შიფრავს: სამშობლოო. ოღონდ სამშობლო – ადოლფ ჰიტლერის პირით წარმოთქმული, მოღვაწისა, ვინც „ამ საკვირველ სიტყვას ჭეშმარიტად დაუბრუნა თავისი პირვანდელი აზრი“.

ასე ქცეულა იმისთვის სამშობლო ცეცხლოვან სასმელად.

და ამიტომაც მოწოდებულა, რომ სხვათათვისაც ხელშესახები გახადოს სწორედ ეს პირვანდელი აზრი და ცეცხლოვანი სასმელის იღუმალი ღვრიტა განაცდევინოს.

მაინც ვის შეუძლია შეიცნოს და იგრძნოს ფიურერის მიერ წარმოთქმული ამ სიტყვის – „სამშობლო“ – ძლევამოსილება?

ავტორი ზოგადად მიანიშნებს უიარაღოს მოთხოვნაზე „მამელუკი“. მისი მოხსენიება გერმანელსა თუ გერმანულენოვან მკითხველს არაფერს ამცნობდა, ამიტომაც იკმარებდა მისი წარმომადგენლობის აღნიშვნას („ერთი ქართული ნაწარმოები“) და მის სიუჟეტურ მონახაზსა და ფინალურ სტრიქონებს, იმას, რაც ყველა შგნებული ადამიანისათვის უნდა იყოს გულის შემტოკებელი და დამაფიქრებელი.

XVIII საუკუნის მიწურულს სამეგრელოდან, საქართველოს ამ ერთ-ერთი კუთხიდან, ორ ბიჭუნას გაიტა-

ცებენ, რადგანაც ეს საზიზღარი ეაჭრობა აქ ჯერ კიდევ არ აღმოფხვრილიყო. ისინი ერთხანს ერთად ცხოვრობენ, შემდეგ კი ერთმანეთს დააშორებენ და, აი, 1798 წელს, ფეიბტეში ნაპოლუონ ბონაპარტეს ლაშქრობისას ერთი ამ დიდი მხედართმთავრის არმიაში აღმოჩნდება, ხოლო მეორე - ლომგულ მამლუქთა ბანაკში. პირამიდებთან გამართულ სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში ერთი მათგანი ბრძოლის ველზე რომ დაეცემა, სასიკედილოდ განწირულს ერთი სიტყვა აღმოხდება: ნენა.

და გრიგოლ რობაქიძე უცხოელ მკითხველს განუმარტავს, რომ ეს დედის სააღერსო სახელია, ერთადერთი სიტყვა მშობლიური ენისა, რომელიც გმირს დაწნეხილი სულის სიღრმეში შემორჩენოდა და, როგორც დაუნაწევრებელი ბგერებისაგან შემდგარი გმინვა, ისე განიბნა მისი ხმა კოსშიურ სიერცეში.

განა ვის შეუძლია სულის ჩაწნეხილი სიღრმიდან ამოჭრილი მშობლიური სიტყვა დაუნაწევრებელ ბგერათაგან განარჩიოს?

არავის იმ ერთადერთი კაცის გარდა, ვინც მისი ოდინდელი მეგობარია და მის გულშიც მშობლიური ენის ეს სიტყვაა შემორჩენილი. თავზარდაცემულს სულთმობრძავის ხრიალი რომ ჩაესმის, ტკივილს უორკეცებს იმის შეგნება, რომ მისი ბედის მოზიარე ხელჩართულ ბრძოლაში საკუთარი ხმლით განუგმირავს... მაშინ კი სასოწარკვეთილი ყვირილი უნდა აღმოხდეს და ამ ყვირილში წუთისოფელთან გამოთხოვების გმინვა, გრიგოლ რობაქიძის თვალთახედვით, სულაც წუთისოფლის წყევ-

ლა-კრულვად უნდა გარდაისახოს.

ორივენი ბედკრული საქართველოს შვილები იყვნენ, – ამ ნაღვლიან კილოზე მთავრდებოდა უიარაღოს ის მოთხრობა, ქართველი ყმაწვილების ფიქრებსა და ოცნებებს რომ შეუზავდებოდა. ნაღველი მხოლოდ მიანიშნებდა იმ ერთგვარ პათეტიზმს, რაც „გველის პერანგის“ შემოქმედისათვის წუთისოფლის წყველა-კრულვას ნიშნავდა, იმ ტრაგედიას, ქართველი მეომრები უცხო ბაირაღების ქვეშ რომ ღერიდნენ სისხლს წლიდან წლამდე და საუკუნიდან საუკუნემდე და უმძიმეს ყოფას დასასრული არ უჩანდა.

მაგრამ იქნებ მოახლოებულიყო ამ მეტისმეტად გაჭიანურებული ტრაგიკული რეალობის დასასრული?

იქნებ ხელისგაწვდენაზეც მოჩანდა, და ნუგეშისმცემლის სახებად კი ის პიროვნება ამოზრდილიყო, ვინც ამ საკვირველ სიტყვას – სამშობლო – თავის პირვანდელ აზრს უბრუნებდა და ცეცხლოვანი სასმელისაგან აღარც განერჩეოდა.

ზედ გადაებმოდა ქართული მოთხრობა და ფიურერი-სეული განცდა სამშობლოსი ერთმანეთს გრიგოლ რობაქიძის წარმოსახვაში და ამ პოლიტიკური პამფლეტის შექმნით მხოლოდ იმას ესწრაფოდა, ეს დაკვირვება სარწმუნო გაეხადა სხვათათვისაც.

ასე მაინც როგორ დაახლოებოდნენ ერთმანეთს უიარაღოს პერსონაჟები და ჰიტლერი?

წუთისოფელს სჩვეოდა ათასგვარი პარადოქსი და გამოცანა, მაგრამ გრიგოლ რობაქიძე ამ კუთხით სულაც

არ ახსნიდა ამგვარ სიახლოვეს, მისთვის ესეც ღვთაებრივი კანონზომიერების გამოვლენად მოჩანდა და, გონების თვალთ რომ აღიდგენდა „მაშელუკის“ ფინალსა და მთავარი გმირის სასოწარკვეთილ გმინვას, ძალდაუტანებლად ამოესახებოდა შხერის წინაშე ცეცხლოვანი სასმელიც – პირვანდელ შინაარსს დაბრუნებული:

– ეისაც ეს ტკივილი ძარღვს არ შეუტოკებს, იგი სიტყვა „სამშობლოს“, ფიურერის მიერ წარმოთქმულს, ეერასოდეს გაიგებს.

კი მაგრამ, რაკილა ადოლფ ჰიტლერისათვის ძვირფასია მისი სამშობლო, სხვათა სამშობლოსაც მოკრძალებით მოექცევა?

დაპყრობითი ომები განა ითვალისწინებს სხვათა სამშობლოების გაფრთხილებას?

გრიგოლ რობაქიძეს საქართველოს მხსნელადაც რომ ესახება ფიურერი და გულისფანცქალით მოელის, როდის დაიძრებიან გერმანიის ჯარები საბჭოთა იმპერიის წინააღმდეგაც, ნუთუ მართლა სჯერა, რომ თავისუფლებასა და დამოუკიდებლობას მიანიჭებენ მის სამშობლოს და აღუდგენენ სახელმწიფოებრიობას?

ჯერ ისიც ძნელი განსაჭერებია, შეიქმნება თუ არა საქართველოში ძლიერი წინააღმდეგობის მოძრაობა, რომელიც დასაყრდენი აღმოჩნდება გერმანელთა წინსვლისათვის და სანაცვლოდ კი ეს მიწა-წყალი რბევასა და აოხრებას გადაურჩება.

იმედი უთუოდ ექნებოდა, ახსოვდა 20-იანი წლების მძაფრი საპროტესტო გამოსვლები და 1924 წლის აჯა-

ნყება, რომლის შემდგომაც ზედაპირზე აღარ მოჩანდა ეროვნული მოძრაობა, მაგრამ ხელსაყრელი პირობები დაგუბებულ ჟინსა და იატაკქვეშა წინააღმდეგობას უსათუოდ ამოზიდავდა შხის სინათლეზე, უკეთესი პირობები კი რა შეიძლება ყოფილიყო, თუ არა გერმანელთა გამოჩენა იმ კაცის წინამძღოლობით, ვისაც პოეზიურობა და სამშობლოს ჭეშმარიტი ღირებულება და იმ ადამიანებზე მეტად მაინც არ გაიმეტებდა სხვათა ადამ-წესებსა და თვითმყოფადობას, რომელთაც ეროვნული ფესვები საერთოდ არ გააჩნდათ და სამშობლოს ცნებაც არაფრისმთქმელ, ყავლგასულ ფუჭსიტყვაობად მიაჩნდათ.

ამიტომაც შეკხარის ფიურერის ყოველ გამოჩენას ხალხის წინაშე, გერმანელებივით ყლაპავს მის ყოველ სიტყვას, ყოველ დაპირებასა თუ აღთქმას და რეალობა და ოცნება აღარც განერჩევა ერთმანეთისაგან.

ამ განცდის ათინათი დასთამაშებს წიგნაკის ყოველ ფურცელს.

ნუთუ ამ ოცნების მიღმა გადახედვა არაფრისდიდებათ არა სურს და თავით ფეხამდე მის ზიბლში ჩაძირულა?

ნუთუ დროდადრო მაინც არ დააეჭვებდა გონება, იქნებ ასე ბედნიერადაც არ წარიმართოს ოცნებანი და პიტლერი სულაც არ მოველინოს მხსნელად საქართველოს, გახსოვს, რა იმედებს უკაეშირებდა XIX საუკუნის დამდეგის ქართველობა ნაპოლეონ ბონაპარტეს ვარსკვლავის ამობრწყინებას, რაღა მისი წინსვლა და რაღა მესიის მოლოდინი, მაგრამ აკი ამაოდ ჩაიშრიტა ის ოცნებათ?

ბოლოსდაბოლოს, ვეელაზე უარესიც რომ ეფიქრა:

პიტლერს ოდნაეადაც არ შეტოკებოდა გული საქართველოს ბედკრული ხედრით და მისი სახელმწიფოებრიობის აღდგენისათვის კი არ მომცდარიყო, არამედ ეს მიწა-წყალი მხოლოდ მიესაკუთრებინა რუსეთისაგან და, ნაცელად საბჭოთა პროვინციისა, გერმანიის პროვინციად გადაექცია.

მაშინაც ის სიკეთე მოჰყვებოდა ერთი ბატონის ხელიდან მეორე ბატონის ხელში გადანაცვლებას, რომ ქვეყანა დროს მოიგებდა, ასე სასიცოცხლო, ასე სანუკვარ დროს – გარუსების გზაზე საუკუნენახევარია შეემდგარიყავით და ძლიერად უჭერდა ხალხს ყელში ეს ყულფი, თავქვეზე თავის შემაგრება სულ უფრო ძნელდებოდა და ეროვნული გადაგვარებაც თვალდათვალ ხდებოდა რეალური.

გერმანელთა დამკვიდრება ამ საშიშროებას ერთბაშად აგვარიდებდა.

გარუსება გაგერმანელებით შეიცვლებოდა?

სანუკვარი და სასიცოცხლო დროც ეს იყო – ხულის მოსათქმელი.

ადვილად ვერც გაგერმანელებით გაგვაგერმანელებდნენ, ათწლეულები უნდა გადავლილიყო, ვიდრე საფრთხე რეალური შეიქნებოდა, და ვიდრე ყელში ძლიერად მოგვიჭერდა ეს ახალი ყულფიც და იმ თავქვეზეც დავეშვებოდით, მანამდე კიდევ ბევრი რამ მოხდებოდა.

იქნებ სულ შეცვლილიყო მსოფლიო-ისტორიული წესრიგი.

იქნებ დასრულებულიყო ჩვენთვის საბედისწერო ჟამი.

იქნებ ამასობაში სხვა სახელმწიფო დაწინაურებულიყო და სხვას მოენდომებინა ჩვენს მიწა-წყალზე დამკვიდრება.

დრო გვიშველიდა.

დრო ახლაც მშველელად მოჩანდა და გრიგოლ რობაქიძის ეჭვსაც – თუკი შიგადაშიგ აუფაჩუნდებოდა – ეს ფიქრი და განცდა აცხრობდა.

და ძალდაუტანებლად გადაინაცვლებდა გულისყური ჰიტლერის მგზნებარე ღაღადისიდან „მამელუკის“ პერსონაჟის სასოწარკვეთილ ყვირილზე და იმისი სასოწარკვეთილი ყვირილიდან ფიურერის ღვთიური ჟრუანტელით აღვსილ სიტყვებზე.

და წრფელია გრიგოლ რობაქიძე: ამ დაბალ ხმას მილიონობით ადამიანთან ერთად შეც გულმხურვალედ ეუსმენ. დროგამოშვებით სიტყვებს თავს ვანებებს, მხოლოდ შინაგან ენას ვაყურადებ და უცნაურ ხილვას ვეღარ ვეშვებიო.

ეს ხილვა საქართველოს მიწა-წყალზე გერმანულ ჯარისკაცთა გამოჩენა და გერმანული ბაირალების აფრიალებაა.

ქართველი მწერალი ადგენს ისტორიულ ქრონიკებს და უფრო ოცნების თარგზე გააწყობს, გერმანიის სახელმწიფოს მეთაური კი ქმნის ისტორიას... მაგრამ ქმნის მისთვის საბედისწერო ჟამამდე.

ჯერ კი ღვთის მოციქულივით შემართულა ტრიბუნაზე.

გულმხურვალედ მისჩერებიან მილიონები.

და მათში ჩაკარგული ქართველი მწერალი დრო-დადრო სიტყვებს თავს ანებებს და მხოლოდ შინაგან ენას აყურადებს.

და არ ეშვება უცნაური ხილვა.

მინაწერი:

გრიგოლ რობაქიძეს ამ მხრივ გაუმართლა, რომ დიდებულმა მთარგმნელმა დალი ფანჯიკიძემ მოჰკიდა ხელი ამ ბედდანაცხული თხზულების ქართული ვერსიის შექმნას. გამოცდილმა მთარგმნელმა მარჯვედ მოარგო გასაღები ქართველი მწერლის – ბედის ირონიით – გერმანულ ორიგინალს და წარმატებით გამოიყენა თვითონ გრიგოლ რობაქიძის ლექსიკა, რიტმული სელები და შუქ-ჩრდილები. იმედოვნებდა, ეს იქნება „სტილის ადეკვატურობის მაღალი ხარისხის საწინდარიო“; და ასეც მოხდა.

ეს გამოცდილება უთუოდ გამოადგებათ სხვა მთარგმნელებსაც, ისევე, როგორც ნანა გოგოლაშვილმა ამ სტილური მანერის მომარჯვებით წარმატებით გაართვა თავი „მუსოლინის“ ამეტყველებას ქართულად.

ამ ორი წიგნაკის ერთდროული გამოცემა „არტანუჯის“ წარმატებულ პროექტთა შორის უნდა ვიგულისხმოთ.

როსტომ ჩხეიძე

სარჩევი

კონტურები.....	5
ხმა იდუმალი	8
იგავეები.....	11
გადამწყვეტი წამი.....	15
პირველცოდნაში ჩახედვა	22
კაიროსი	25
პირველმდგენი.....	34
ცოტა რამ რასიულობაზე	42
საიდუმლო კანონი.....	48
დედამიწის ძალები	51
ქმედების ნიჭი.....	55
ცეცხლოვანი სასმელი	58
ჭა იფან იგდრაზილის შორიახლოს	66
მთარგმნელისაგან.....	69
გამოხმაურება	
ჰიტლერის მითოსური სილუეტი	
(როსტომ ჩხეიძე)	71